

ปัญหาพิเศษ

องค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย
จังหวัดระยอง

KNOWLEDGE OF SWEET POTATO FARMER
IN TA KHAN SUB-DISTRICT, BANKHAI DISTRICT,
RAYONG PROVINCE

รณพร วงศ์บุรุษ

RONNAPORN VONGBURUT

สาขา.....
เลขทะเบียน 148041
รับเดือนปี ๓ 9 ๗.ค. 2560

b. 12866003
i.

หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนการเกษตร)

ภาควิชาพัฒนการเกษตรและการจัดการทรัพยากร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร

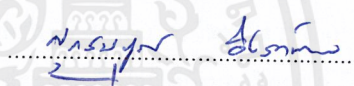
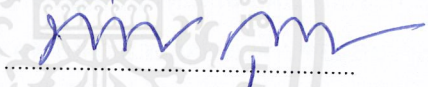
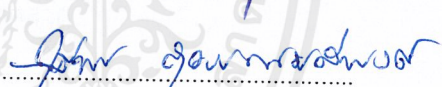

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2560

คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองปัญหาพิเศษ

หัวข้อปัญหาพิเศษ องค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย
จังหวัดระยอง
Knowledge of Sweet Potato Farmer in Ta Khan Sub-District,
Bankhai District, Rayong Province

นักศึกษา นางสาวรณพร วงศ์บุรุษ
รหัสประจำตัว 56040622
ปริญญา วิทยาศาสตร์บัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนาการเกษตร
อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.พีรชัย กุลชัย

คณะกรรมการสอบปัญหาพิเศษ	ลายมือชื่อ
ผศ.ศุภสมบุรณ์ อังรัตนากร	
ผศ.พีรชัย กุลชัย	
ดร.สุณีพร สุวรรณมณีพงศ์	
ดร.ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมาธิวัฒน์	

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร
วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2560

.....
ผศ.ดร.สมศักดิ์ คุณาสวรรค์เวช

หัวหน้าภาควิชาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

ปัญหาพิเศษเล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.พีรชัย กุลชัย ที่ให้ความช่วยเหลือ ให้คำชี้แนะ ตลอดจนช่วยแก้ปัญหา ทำให้เกิดความรู้และประสบการณ์ที่ดีแก่ข้าพเจ้า

ขอขอบพระคุณ ผศ.ศุภสมบุรณ์ อังรัตนากร ดร.สุณีพร สุวรรณมณีพงศ์ และ ดร.ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมาธิวัฒน์ กรรมการสอบหัวข้อและโครงสร้างปัญหาพิเศษที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตลอดจนข้อชี้แนะจนในที่สุดทำให้ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จลงได้ ขอขอบพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ที่ดีให้แก่ข้าพเจ้า

ขอขอบคุณ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ที่ให้การสนับสนุนการวิจัยนี้

สุดท้ายต้องขอขอบคุณครอบครัวและเพื่อนๆ ที่ให้ความช่วยเหลือในการศึกษาจนกระทั่งนำไปสู่ความสำเร็จในวันนี้

รณพร วงศ์บุรุษ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	I
กิตติกรรมประกาศ.....	II
สารบัญ.....	III
สารบัญตาราง.....	V
สารบัญภาพ.....	VI
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	1
1.3 ขอบเขตของปัญหา.....	2
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	2
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ความรู้.....	3
2.2 สภาพการผลิตมันเทศ.....	5
2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม.....	9
2.4 บริบทของตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง.....	14
2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา	
3.1 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ.....	17
3.2 เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย.....	18
3.3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	18
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	19
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4.1 ประวัติความเป็นมา ข้อมูลพื้นฐานและพัฒนาการของเกษตรกร.....	20
ผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง	
4.2 องค์ความรู้ในของเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน.....	25
อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง	
4.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ.....	33
ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง	
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการศึกษา.....	37
5.2 อภิปรายผลการศึกษา.....	39
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	39

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม.....	41
ภาคผนวก.....	43
ประวัติผู้วิจัย.....	49

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 รายชื่อเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์.....	17
3.2 ประเด็นการศึกษาและวิธีการเก็บข้อมูล.....	18
3.2 ประเด็นการศึกษาและวิธีการเก็บข้อมูล.....	19
4.1 ข้อมูลพื้นฐานเกษตรกร.....	22
4.2 ปฏิทินการผลิตในรอบ 1 ปี.....	23
4.3 ปฏิทินการผลิตมันเทศ.....	23

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 วิถีตลาดมันเทศตำบลตาขัน.....	8
4.1 พัฒนาการปลูกมันเทศอดีต-ปัจจุบัน.....	25
4.2 มันเทศพันธุ์ต่อพิจิต.....	25
4.3 มันเทศพันธุ์แครอต.....	26
4.4 การเตรียมดิน.....	28
4.5 การปลูกมันเทศ.....	29
4.6 การเก็บเกี่ยวมันเทศ.....	30
4.7 กิจกรรมวันมันเทศตำบลตาขัน.....	33

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

(Introduction)

1.1 ความสำคัญของปัญหา (Statement and Significance)

เกษตรกรทำนา ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง มีการทำนาปีละ 2-3 ครั้ง ซึ่งใน 1 รอบฤดูกาลจะทำนาปี 1 ครั้งและทำนาปรัง 2 ครั้ง เพื่อให้ได้ผลผลิตและรายได้เพิ่มขึ้น แต่ปัจจุบันเกษตรกรประสบปัญหาเรื่องน้ำชลประทานที่ใช้ทำนาปรังมีปริมาณน้อยลง เนื่องจากจังหวัดระยองมีลุ่มน้ำคลองใหญ่ซึ่งประกอบด้วยอ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลและอ่างเก็บน้ำดอกกรายที่ผันน้ำให้ใช้ทั้งอุปโภคบริโภค ภาคการเกษตร และภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก เมื่อมีโรงงานอุตสาหกรรมเติบโตขึ้นจึงทำให้ปริมาณน้ำลดลง น้ำในชลประทานจึงไม่เพียงพอต่อการทำนาปรังเกษตรกรจึงเลือกปลูกมันเทศที่มีการปลูกในพื้นที่มายาวนานกว่า 40 ปี อีกทั้งมีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านค่ายเข้ามาส่งเสริม และเล็งเห็นว่ามันเทศเป็นพืชทดแทนอีกชนิดหนึ่งที่ใช้ใช้น้ำน้อย เจริญเติบโตได้ดีในช่วงที่มีอากาศค่อนข้างร้อน การปลูกมันเทศสามารถปลูกได้ปีละ 2 ครั้ง แต่แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 3 เดือนซึ่งในช่วงฤดูแล้งจะให้ผลผลิตได้ดีกว่าฤดูฝนและอายุการเก็บเกี่ยวสั้นกว่า 1 เดือน เกษตรกรตำบลตาขันจึงปลูกมันเทศในช่วงแล้งเพราะจะได้ผลผลิตดีและช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตก็จะไม่ประสบปัญหาเครื่องจักรกลทางการเกษตรลงพื้นที่แปลงปลูกไม่ได้เพราะน้ำท่วมขัง

การปลูกมันเทศเกษตรกรต้องอาศัยองค์ความรู้ที่หลากหลายและมีประสบการณ์มาเป็นระยะเวลาหนึ่ง เพื่อนำมาปรับใช้ด้วยระบบการจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วม ความสามัคคีกันภายในกลุ่มอันจะทำให้เกิดการพัฒนากลุ่มรวมถึงองค์ความรู้ในการผลิตมันเทศเพื่อให้ผลผลิตต่อไร่สูง หัวมันเทศได้ผลผลิตดีและมีคุณภาพ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง นับได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งถึงแม้ว่าในระยะเวลาที่ผ่านมาจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งสมาชิกกลุ่มที่ล้มหายตายจากไปและบางรายเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นแทนบ้าง แต่ก็มีสมาชิกที่เหลืออยู่ยังคงอาชีพปลูกมันเทศซึ่งในตำบลตาขันถือได้ว่าเป็นจุดเด่น คือมีลักษณะเนื้อเหนียวและหวานกว่าที่อื่น และที่สำคัญเป็นอาชีพของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาช้านานจึงอยากจะสืบทอดต่อไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาองค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศตำบลตาขันที่มีมายาวนานกว่า 40 ปีว่าเป็นอย่างไร โดยผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากประธานและสมาชิกกลุ่มเป็นอย่างดี ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนากลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาของกลุ่มอื่นๆต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Objective of the Study)

1.2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาข้อมูลพื้นฐานและพัฒนาการของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

1.2.2 เพื่อศึกษาองค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

1.2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปลูกมันเทศของกลุ่มเกษตรกร ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

1.3 ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา (Scope and Limitation)

การศึกษานี้เป็นการศึกษาองค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง โดยทำการเก็บและรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ เดือนมิถุนายน พ.ศ.2559 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2560

1.4 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ (Operational Definition of Terms)

องค์ความรู้ หมายถึง ความรู้ที่เกิดขึ้นในเรื่อง การปลูกมันเทศและจากการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกร ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการถ่ายทอดมาจากประสบการณ์หรือจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นผู้รับสามารถนำไปใช้ได้โดยตรงหรือสามารถนำมาปรับใช้ได้ เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และงานที่กระทำอยู่

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Significance of the Study)

1.5.1 ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่ายจังหวัดระยอง

1.5.2 ทำให้ทราบถึงองค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ เพื่อนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาในอนาคตและเป็นแนวทางในการดำเนินการของกลุ่มอื่นหรือมีลักษณะการดำเนินงานที่คล้ายกัน

1.5.3 ทำให้ทราบถึงปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่ายจังหวัดระยอง

1.5.4 สามารถนำผลงานวิจัยส่งมอบให้กับสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านค่ายหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ของอำเภอและกลุ่มอื่นๆในตำบลที่ใกล้เคียงต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Literature Review)

การศึกษาองค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นแนวทางในการวิจัย โดยแยกเนื้อหา ดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ความรู้

2.1.1 ความหมายขององค์ความรู้

2.1.2 ลักษณะสำคัญขององค์ความรู้กับองค์กร

2.1.3 แหล่งกำเนิดขององค์ความรู้

2.1.4 ประเภทของความรู้

2.2 สภาพการผลิตมันเทศ

2.2.1 ลักษณะทั่วไปของมันเทศ

2.2.2 ลักษณะทั่วไปทางพฤกษศาสตร์ของมันเทศ

2.2.3 การปลูกและการขยายพันธุ์

2.2.4 การเก็บเกี่ยว

2.2.5 การตลาด

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม

2.4 บริบทของตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ความรู้

2.1.1 ความหมายขององค์ความรู้

กัมปนาท ศรีเชื้อ (2555) ได้ให้ความหมายหรือแนวคิดเกี่ยวกับองค์ความรู้ไว้หลากหลายและมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

องค์ความรู้ (Body of knowledge) หมายถึงความรู้ที่อยู่ในศาสตร์ได้แก่ความคิดรวบยอดหลักการวิธีการที่อยู่ในตำราอยู่ในห้องสมุดซึ่งอยู่นอกตัวบุคคลที่สั่งสมกันมาเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้โครงสร้างความรู้ (Representation of Knowledge) หมายถึงความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลนั้นๆซึ่งไม่ได้ลอกเลียนมาจากองค์ความรู้แต่ผู้เรียนต้องสร้าง (construct) ขึ้นมาด้วยตนเองเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่เมื่อพัฒนาโครงสร้างความรู้ต่อไปก็สามารถสร้างผลงานเป็นองค์ความรู้ให้คนอื่นค้นคว้าได้

องค์ความรู้หมายถึงความรู้ในการทำบางสิ่งบางอย่าง (know how หรือ how to) ที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่กิจกรรมอื่นๆไม่สามารถกระทำได้องค์ความรู้เป็นความรู้ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่เกิดขึ้นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการถ่ายทอดจากประสบการณ์หรือการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นผู้รับสามารถนำไปใช้ได้โดยตรงหรือสามารถนำมาปรับใช้ได้เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์หรืองานที่กระทำอยู่

องค์ความรู้เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นผู้รับสามารถนำไปใช้ในลักษณะต่างๆได้

2.1.2. ลักษณะสำคัญขององค์ความรู้กับองค์กร

2.1.2.1 มีลักษณะเป็นนามธรรมมากกว่ารูปธรรม

2.1.2.2 มักเกิดขึ้นกับเฉพาะบุคคลมักจะติดบุคคลไปมากกว่าจะตกอยู่ที่องค์กร

2.1.2.3 ถือได้ว่าเป็นสินทรัพย์อย่างหนึ่งที่ทรงคุณค่าขององค์กรช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับ

องค์กรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

2.1.3 แหล่งกำเนิดขององค์ความรู้

2.1.3.1 ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลอื่น

2.1.3.2 ความรู้เกิดจากประสบการณ์การทำงาน

2.1.3.3. ความรู้ที่ได้จากการวิจัยทดลอง

2.1.3.4 ความรู้จากการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ

2.1.3.5. ความรู้ที่มีปรากฏอยู่ในแหล่งความรู้ภายนอกองค์กรและองค์กรได้นำมาใช้

2.1.4 ประเภทของความรู้

ประเภทขององค์ความรู้แบ่งได้เป็น 2 ประเภทดังนี้

2.1.4.1 องค์ความรู้ที่สามารถอธิบายได้เป็นองค์ความรู้ที่สามารถทำความเข้าใจได้จากการฟังการอธิบายการอ่านและนำไปใช้ปฏิบัติซึ่งจะถูกจัดไว้อย่างมีแบบแผนมีโครงสร้างและอธิบายกระบวนการวิธีขั้นตอนที่สามารถนำไปใช้ได้

2.1.4.2 องค์ความรู้ที่ไม่สามารถอธิบายหรืออธิบายได้ยากหรือในบางครั้งไม่สามารถอธิบายว่าเกิดความรู้เหล่านั้นได้อย่างไรไม่มีแบบแผนโครงสร้างแน่ชัดมักเกิดขึ้นกับตัวบุคคลผลของการถ่ายทอดขึ้นอยู่กับผู้ถ่ายทอดและผู้รับเป็นสำคัญ

จากแนวคิดเกี่ยวกับองค์ความรู้ดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่าองค์ความรู้หมายถึงความรู้ที่เกิดขึ้นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการถ่ายทอดจากประสบการณ์ จากความรู้ที่ได้จากการวิจัยทดลองความรู้จากการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆความรู้ที่มีปรากฏอยู่ในแหล่งความรู้ภายนอกองค์กรและองค์กรได้นำมาใช้ หรือจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นผู้รับสามารถนำไปใช้ได้เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์หรืองานที่กระทำอยู่

2.2 สภาพการผลิตมันเทศ

มันเทศเป็นพืชหัวดั้งเดิมของโลก พบที่อเมริกาที่มีการปลูกตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ แพร่ไปในยุโรปคือ เป็นพืชล้มลุก *Ipomoea batatas* L. มีการปลูกมากอยู่ทั่วโลกอยู่กว่า 1,200 ชนิด พันธุ์ที่ปลูกเชิงเศรษฐกิจในประเทศไทยมีไม่มาก เช่น พันธุ์มันต่อเผือก มันไข่ มันกระต่าย มันเกษตร เป็นต้น พันธุ์ที่ราชการเคยส่งเสริมให้ปลูกมี 5 พันธุ์คือ พันธุ์นักเกต เจเวก ห้วยสีทน ซีเจง และบางละมุง นอกจากนี้ยังมีพันธุ์ที่มีการนำเข้ามาจากลาวโดยคนญวน เช่น พันธุ์หัวแดงเนื้อขาว พันธุ์หัวแดงเนื้อเหลือง พันธุ์หัวแดงเนื้อม่วง และพันธุ์หัวขาวเนื้อเหลืองซึ่งปลูกมากตามจังหวัดที่อยู่ริมแม่น้ำโขง (มันพื้นบ้าน มันเทศ พืชหัวทรงคุณค่า. 2553)

2.2.1 ลักษณะทั่วไปของมันเทศ

ปกติเป็นพืชค้างปี แต่ปัจจุบันมักปลูกฤดูเดียว เป็นเถาเลื้อยงอกรากตามข้อที่แตะผิวดิน ใบยาวกลม รูปหัวใจ อาจมีลักษณะหยักที่ขอบใบดอกเป็นรูปปากแตร มันเทศจะมีทั้งพันธุ์พื้นเมืองและพันธุ์ที่มาจากต่างประเทศ ที่เหมาะนำไปบริโภคในแง่บำรุงสุขภาพจะเป็นพันธุ์ที่มีเนื้อสีเหลืองและสีแดง เพราะมีสารสีจำพวกแคโรทีนที่มีประโยชน์ ส่วนใหญ่จะเป็นพันธุ์จากต่างประเทศหรือพันธุ์ที่มีการผสมมา สำหรับพันธุ์พื้นเมืองของไทย ส่วนมากเนื้อจะเป็นสีขาว มีแต่แบ่งเป็นส่วนใหญ่ ใช้บริโภคก็ได้แต่ไม่ดีเท่าพันธุ์ที่เนื้อสีม่วง (มันพื้นบ้าน มันเทศ พืชหัวทรงคุณค่า. 2553)

2.2.2 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของมันเทศ ลำต้น มีลักษณะตั้งตรงเป็นพุ่มบางพันธุ์ลำต้นยาวเลื้อยไปตามผิวดินบางที่เรียกว่าเถา (vine) มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3-12 มิลลิเมตร มีความยาวปล้อง (internodes) ประมาณ 1.5-12 เซนติเมตร ความยาวของลำต้นขึ้นอยู่กับพันธุ์ โดยอาจมีความยาวตั้งแต่ 2-5 เมตร สีของลำต้นมีหลายสีแตกต่างกันตามสายพันธุ์ ได้แก่ สีเขียว สีเขียวจุดม่วง สีน้ำตาล และสีม่วง เป็นต้น (นรินทร์ พูลเพิ่ม. 2541)

ใบ เป็นแบบใบเดี่ยว (simple leaf) เกิดสลับบนข้อของลำต้นส่วนของใบจะติดกับก้านใบ (petiole) มันเทศแต่ละพันธุ์จะมีรูปร่างของใบ ขนาดใบ ขนที่ใบ และสีของใบที่แตกต่างกัน ได้แก่ ใบเป็นรูปหัวใจหรือ มีแฉก ก้านใบสั้นหรือยาว ใบที่ทั้งชนิดที่มีขนและไม่มีขน ใบอาจมีสีเขียว สีเขียวปนม่วง หรือ สีม่วง เป็นต้น

ราก เป็นแบบรากฝอย (fibrous root system) ทำหน้าที่ดูดซับน้ำและอาหาร และรากยังเป็นส่วนที่ใช้ในการสะสมอาหาร รากเกิดจากข้อของลำต้นที่ใช้ปลูกหรือลำต้นที่เจริญทอดไปตามผิวดินเรียกว่า adventitious root ระบบรากฝอยจะอยู่ในช่วงแรกของการเจริญเติบโต ต่อจากนั้น รากดังกล่าวจะพัฒนาเป็นรากหัว (root tuber) ที่มีขนาดใหญ่และเป็นส่วนที่นิยมนำมาบริโภคมากที่สุด

หัว พัฒนามาจากรากที่สะสมอาหาร มันเทศสามารถจะมีหัวลึกลงในดินได้ถึง 40 เซนติเมตร และมันเทศหนึ่งต้นอาจจะมีมากกว่า 50 หัวก็ได้ ขนาดและรูปร่างของหัวจะแตกต่างกันไปตามแต่ละพันธุ์หัวอาจเรียบหรือขรุขระและมีสีเปลือกแตกต่างกันออกไปได้แก่ สีขาว สีครีม สีเหลือง

สีส้ม สีชมพู สีแดงและสีม่วง สีของเนื้อมันเทศมีหลายสี ได้แก่ สีขาว สีครีม สีเหลือง สีส้ม สีม่วง ขาว ปนม่วง และสีเหลืองอมม่วง มันเทศบางพันธุ์จะมีสีเนื้อสีเดียว บางพันธุ์ก็อาจมีสีเนื้อ 2-3 สี

ดอก เป็นดอกสมบูรณ์เพศ ดอกของมันเทศมีรูปร่างคล้ายดอกผักบุ้งไทย ดอกมีสีชมพู หรือม่วงมีกลีบเลี้ยง (sepals) 5 กลีบอยู่ในลักษณะเชื่อมติดกัน มีกลีบดอก 5 กลีบ ลักษณะดอกเป็น กรวย มันเทศส่วนใหญ่จะเป็นพืชที่มีเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียอยู่ภายในดอกเดียวกัน แต่ส่วนใหญ่ไม่สามารถผสมพันธุ์กันได้ (self-incompatible)

ผลและเมล็ด ผลของมันเทศมีลักษณะเป็นกระเปาะ (capsule) ผลอ่อนมีสีเขียว ผลแก่ มีสีน้ำตาลภายในผลที่สมบูรณ์จะมีช่องอยู่ 4 ช่องแต่ละช่องจะมีเมล็ดอยู่ภายใน เมล็ดมีลักษณะ เปลือกแข็งและหนาแบนเล็กน้อยด้านหนึ่ง อีกด้านจะงอโค้ง เมล็ดมีขนาดประมาณ 3 มิลลิเมตร

2.2.3 การปลูกและการขยายพันธุ์ มันพื้นบ้าน มันเทศ พืชหัวทรงคุณค่า (2553) ได้กล่าวถึง การปลูกและการขยายพันธุ์ ช่วงการปลูก การดูแลรักษาและอัจฉรา ลิมศิลา ได้กล่าวถึง การกำจัด วัชพืช การให้น้ำ การใส่ปุ๋ย การชลประทานรวมถึงการเก็บเกี่ยว ดังนี้

โดยทั่วไปจะเพาะหัวมันในหลุมก่อน เมื่องอกยอดอ่อนออกมายาว 40 เซนติเมตรให้ตัด ยอดไป 30 เซนติเมตรเพื่อปลูกตัดยอดไปปลูกได้หลายครั้ง โดยแต่ละครั้งห่างกันประมาณ 2-3 อาทิตย์ หรืออาจใช้เถาจากแปลงปลูกมาใช้ปลูกครั้งต่อไป เถา มันจากส่วนยอดสุดจะให้ต้นมันที่ ผลผลิตดีสุด เถาที่ปลูกไม่ควรอ่อนหรือแก่จนเกินไป มันเทศปลูกได้ดีในดินทุกประเภท ไม่ว่าจะปลูกใน ฤดูกาลใด ปลูกได้ตลอดปีเนื่องจากเป็นพืชที่ไม่ไวต่อช่วงแสง แต่ถ้าเป็นดินร่วนซุยมันเทศจะลงหัวได้ดี แต่ควรเลือกปลูกที่ระบายน้ำได้ดี รวมทั้งควรเป็นพื้นที่ที่ไม่เคยปลูกมันเทศมาก่อน ถ้ามีเสี้ยนดินเหลืออยู่ มากปลูกซ้ำจะไม่ได้ผลเต็มที่ อาจมีการปลูกพืชหมุนเวียนภายในแปลง การปลูกให้เถดินและปรับดิน ให้เสมอก่อน เพื่อช่วยในการส่งและกระจายน้ำ จากนั้นทำการยกร่องห่างกัน 1 เมตร อาจใช้ แรงงานคน สัตว์ หรือรถแทรกเตอร์ติดเครื่องยกร่อง ยกร่องให้สูง 50-60 เซนติเมตร นำยอดพันธุ์ปลูก บนสันร่องห่างกัน 30 เซนติเมตร จะวางขนานไปบนสันแปลง หรือขนานไปกับสันแปลง หรือวางเถา เอียง 45 องศาก็ได้ ใน 1 ไร่ สามารถปลูกมันเทศได้ไม่ต่ำกว่า 3,200 ต้น

2.2.3.1 ช่วงการปลูก ในพื้นที่อากาศเย็นควรปลูกต้นฝน สำหรับแถบร้อนจะปลูกได้ 2 ครั้ง ปลายฤดูฝนควรปลูกก่อนอย่างน้อย 1 เดือนก่อนหมดฝน เพื่อให้มันเทศสามารถตั้งตัวได้ใน ระยะแรกที่ปลูก

2.2.3.2 การดูแลรักษา หลังการปลูก 15-20 วัน ถ้าไม่ม้งอกจัดการปลูกซ่อมทำการ พรวนดินกลบโคนหลังปลูกประมาณ 1 ½ พรวนข้างแปลงให้ร่วนเพื่อให้รากได้รับอากาศ พรวนอีก ครั้งเมื่อมันเทศอายุได้ 2 เดือนครึ่งและดึงเถาที่เลื้อยออกนอกแปลง กำจัดวัชพืชก่อนที่เถา มันจะคลุม ดินสัก 2-3 ครั้ง มันเทศต้องการน้ำน้อยอาศัยเพียงความชื้นไม่มากก็สามารถเจริญได้ ปลูกในฤดูแล้ง หลังปลูกให้น้ำ 1 ครั้งต่อมาให้ห่างกัน 20 วันต่อครั้ง เมื่อมันเทศอายุ 1 เดือนให้น้ำ 2 ครั้งต่อเดือน หลังจากนั้น 1 เดือนต่อครั้งปลูกในฤดูฝน การให้น้ำไม่จำเป็นมากดูแลเรื่องการระบายน้ำภายในแปลง การใช้ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักจะอยู่ที่ประมาณ 1,600 กิโลกรัมต่อไร่ สามารถใส่ก่อนปลูกหรือหลังปลูกก็

ได้ กรณีปลูกมากให้ใส่ก่อนแต่ถ้าปลูกน้อยใส่หลังจากปลูกไปประมาณ 20-30 วัน ใส่ปุ๋ยโดยการแหวกดินข้างร่องให้ลึกพอควรและโรยปุ๋ยตามแนวร่องพอประมาณ

2.2.3.3 การกำจัดวัชพืช การกำจัดวัชพืช จะต้องทำโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ หญ้าที่กำจัดโดยวิธีถอนจะต้องนำไปทิ้งเสียที่อื่น เพื่อมิให้เจริญเติบโตในแปลงปลูกได้อีก ถ้าหากเนื้อที่ปลูกมีขนาดเล็ก หลังจากกำจัดวัชพืช แล้วควรใช้จอบพรวนดินแล้วพูนโคนด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อจะให้มันเทศลงหัวได้สะดวก ถ้าหากเนื้อที่มีขนาดใหญ่ ก็สามารถกระทำได้โดยใช้ไถผ่านระหว่างแถว หลังจากปลูกแล้ว 1 เดือน จึงทำเช่นนี้ เพื่อมิให้รากได้รับความกระทบกระเทือน นอกจากนี้ ก็ไม่ควรพรวนดินขณะที่กำลังลงหัว เพราะจะทำให้รากได้รับความกระทบกระเทือน และลงหัวน้อย

2.2.3.4 การให้น้ำ ถ้าเป็นฤดูแล้ง การให้น้ำเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะถ้าหากขาดน้ำแล้วมันเทศจะเฉาและเหี่ยวตายไป การให้น้ำควรให้หลังปลูก 1 ครั้ง และหลังจากนั้นให้ห่างกันประมาณ 20 วันต่อครั้ง เมื่อมันเทศเจริญเติบโตแล้วควรให้น้ำ 1 เดือนต่อครั้ง การจะให้น้ำเมื่อไรนั้นให้สังเกตดูความชุ่มชื้นของดินเป็นหลัก ถ้าหากดินยังหมาดอยู่ก็ยังไม่ต้องให้น้ำ ดังนั้น การให้น้ำจึงอาจยืดหยุ่นได้ คือ อาจจะช้า หรือเร็วกว่ากำหนดก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม เช่น แดด กระแสลม ความร้อน เป็นต้นถ้าเป็นฤดูฝน ไม่จำเป็นต้องให้น้ำ เพราะ ฝนตกอยู่เสมอ และมีความชุ่มชื้นเพียงพอ แต่ต้องระวังเรื่องการระบายน้ำ โดยขุดทางระบายน้ำให้ดี และอย่าให้น้ำท่วมและขังอยู่ได้ มิฉะนั้นมันเทศจะเน่าตายได้

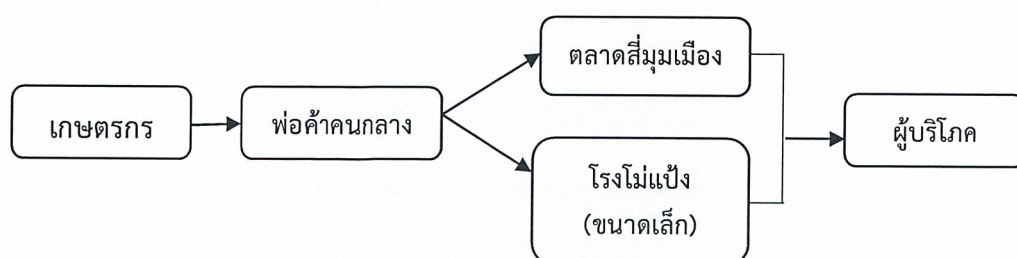
2.2.3.5 การใส่ปุ๋ย การใส่ปุ๋ยคอก เช่น มูลวัว มูลควาย และมูลหมู ที่สลายตัวแล้วลงไป ในแปลงหลังจากเตรียมดินเรียบร้อยแล้ว พรวนหรือคราดกลบ จะทำให้ดินร่วนซุย และเพิ่มธาตุอาหารให้มันเทศ ทำให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น การใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์นั้นปัจจุบันนี้ยังไม่นิยมกระทำกัน การปลูกพืชตระกูลถั่ว หรือถั่วต่างๆ เช่น ถั่วเขียว ถั่วเหลือง หรือถั่วลิสงลงไปไ้ไร หลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว ไถเอาราก และใบถั่วเหล่านั้นลงไ้ไร แล้วปลูกมันเทศ มันเทศจะลงหัวมาก และมีขนาดโต เพราะได้ปุ๋ยจาก เถา ราก และใบถั่วที่ผุเปื่อยอยู่ในดิน พืชตระกูลถั่วเหล่านี้จะเพิ่มปุ๋ย ไนโตรเจนให้แก่ดิน เพราะที่ปมของรากมีแบคทีเรีย ที่ช่วยจับไนโตรเจนจากอากาศมาไว้ในปมของราก ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักใช้อัตราประมาณ 1,600 กิโลกรัมต่อไร่ถ้าหากจะใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ควรใช้ปุ๋ยสูตร 10-10-20 หรือ 13-13-21 อัตรา 100 กิโลกรัมต่อไร่ การใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์นี้อาจกระทำได้ 2 วิธี ด้วยกัน คือ 1) ถ้าหากปลูกเป็นการค้าในเนื้อที่มาก ควรหว่านปุ๋ยทั้งหมดให้สม่ำเสมอทั่วแปลง เสร็จแล้วไถกลบ และยกร่อง เพื่อใช้ปลูกมันเทศต่อไป การใส่ปุ๋ยแบบนี้เป็นการใส่ปุ๋ยครั้งเดียวก่อนปลูก 2) ถ้าหากปลูกในเนื้อที่เล็กน้อย จะใช้วิธีใส่ปุ๋ยหลังปลูกก็ได้ คือ เมื่อมันเทศมีอายุ 20-30 วัน ใช้จอบขุดดินเป็นร่องเล็กข้างแถวปลูก แล้วโรยปุ๋ยลงในร่องให้สม่ำเสมอ โดยโรยบางๆ ไว้ก่อน ถ้าหากปุ๋ยเหลือจึงโรยทับอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นใช้จอบกลบปุ๋ยทั้งหมดให้ทั่ว หลังจากใส่ปุ๋ยแล้วถ้าเป็นไปได้ควรให้น้ำด้วย เพื่อปุ๋ยจะได้ละลาย และเป็นประโยชน์แก่พืชต่อไป (อัจฉรา ลิมศิลา. 2552)

2.2.3.6 การตลาด มันทหลังจากเจริญเติบโตดีแล้ว จะเลื้อยออกไปนอกแปลง ดังนั้นเมื่อมีพื้นที่อายุประมาณ 2 เดือนครึ่ง ควรตลาดที่เลื้อยออกนอกแปลงขึ้นไว้บนหลังแปลง การกระทำเช่นนี้ ก็เพื่อป้องกันมิให้รากเกิดตามข้อของลำต้นในส่วนปลายเถา ซึ่งจะเป็นการแย่งอาหารจากลำต้น และทำให้ได้จำนวนหัว และขนาดของหัวลดลงด้วย

2.2.4 การเก็บเกี่ยว ถ้าเก็บเกี่ยวในฤดูแล้งสามารถทิ้งมันไว้ในแปลงได้หลายเดือนถ้าเก็บฤดูฝนเลือกหัวในที่มีการระบายอากาศดี มันแก่เต็มที่ให้ทำการขุด ควรขุดในเวลาเช้าขุดเสร็จเก็บในที่เย็น ประมาณ 10-15 องศาเซลเซียส เก็บได้นานถึง 3 ปี จะไม่เน่า ไม่แตกตา ตอนเก็บเกี่ยวระวังไม่ให้เกิดแผลที่หัวมันจะทำให้เกิดเชื้อราได้ ใน 1 ไร่ ให้ผลผลิตไม่ต่ำกว่า 2,000 กิโลกรัม หากมีการเตรียมดินบำรุงปุ๋ยอากาศและความชื้นเหมาะสม อาจได้ผลผลิตถึง 3,000-4,000 กิโลกรัมต่อไร่

2.2.5 การตลาด มันทสามารถปลูกได้ปีละ 2 ครั้ง คือปลูกในฤดูร้อน ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงช่วงเดือน เมษายน และในฤดูฝน ช่วงเดือนพฤศจิกายน จนถึงช่วงเดือน สิงหาคม แต่พื้นที่จะให้ผลผลิตได้ดีในช่วงฤดูร้อนมากกว่าเพราะจะมีการสะสมอาหารที่หัวได้มากกว่า และเกิดโรคเน่าได้น้อยกว่า ถ้าเกษตรกรมีการบำรุงและคัดเลือกพันธุ์มันเทศที่ดี มันทจะมีเนื้อสีม่วงเข้มซึ่งจะเป็นที่ต้องการของตลาดและจะขายได้ราคาดี การเก็บเกี่ยวมันเทศต้องอาศัยระยะเวลา 2-3 วัน ต้องใช้ทั้งแรงงานและเครื่องจักรกลทางการเกษตรเพื่อช่วยทุ่นแรงและประหยัดเวลา การเก็บเกี่ยวมันเทศไม่สามารถใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรได้อย่างเดียวต้องมีแรงงานคนคอยควบคุมเพราะอาจทำให้ผลผลิตเสียหายไม่ได้ราคา การขายมันเทศจะแบ่งขนาด โดยแบ่งเป็น 3 เกรด คือ พันธุ์ต่อเปลือกที่มีหัวขนาดใหญ่จะขายได้กิโลกรัมละ 9-10 บาท หัวขนาดกลางราคา กิโลกรัมละ 8 บาท และหัวขนาดคละกันราคา กิโลกรัมละ 7 บาท แต่ทั้งนี้ราคาจะขึ้นลงตามปริมาณของผลผลิต ถ้าช่วงที่มีผลผลิตออกสู่ตลาดมาก ราคาจะลดลงตามกลไกตลาด

การซื้อขายผลผลิตมันเทศของตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง จะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อจากเกษตรกรถึงแหล่งผลิตโดยเกษตรกรต้องทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตเองและทำความสะอาดพร้อมจัดใส่ถุง เพื่อรอพ่อค้ามารับผลผลิตมันเทศเมื่อส่งถึงตลาดสี่มุมเมืองก็จะมีพ่อค้าแม่ค้าซื้อหัวสดไปทำขนมและบางส่วนก็เป็นโรงงานขนาดเล็กมารับซื้อเพื่อนำไปไม่แปรรูปเป็นแป้งข้าวเหนียวดำที่มีราคาสูงกว่า ยังมีมันเทศบางส่วนที่แหล่งผลิตจะมีพ่อค้าแม่ค้าจากตลาดในท้องถิ่นมารับไปจำหน่ายในพื้นที่ใกล้เคียงหรือตลาดค้าส่งขนาดกลางและขนาดเล็กตามลำดับ ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 วิธีตลาดมันเทศของตำบลตาขัน

ที่มา : ทิพวรรณ ศรีสิทธิมงคล (2559)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม

มีหลายกลุ่มหรือหลายสถาบัน เมื่อได้จัดตั้งขึ้นมาแล้วและได้ปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการและวัตถุประสงค์แล้ว มีทั้งที่ประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จากการศึกษาปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จหรือไม่นั้นได้มีผู้อธิบายไว้ดังนี้

สนธยา พลศรี (2545) ได้ให้ความหมายของกลุ่ม หมายถึง บุคคลหรือคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป มารวมกลุ่มกันเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง การประกอบธุรกิจ การประกอบอาชีพ การศึกษา การทำกิจกรรมทางศาสนา การตั้งบ้านเรือนเพื่ออยู่อาศัย เป็นต้นไป ในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง การทำงานเป็นทีม หมายถึง การร่วมกันทำงานของสมาชิกที่มากกว่า 1 คน โดยที่สมาชิกทุกคนนั้นจะต้องมีเป้าหมายเดียวกันจะทำอะไรแล้วทุกคนต้องยอมรับร่วมกัน มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน การทำงานเป็นทีมมีความสำคัญในทุกองค์การการทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารงานการทำงานเป็นทีมมีบทบาทสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่มสมาชิกเป็นอย่างดี

ลักษณะของทีมลักษณะที่สำคัญของทีม 4 ประการ ได้แก่ (วันทณีย์ ณ พัทลุง, 2551)

1) การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล หมายถึง การที่สมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีความเกี่ยวข้องกันในกิจการของกลุ่ม/ทีม ตระหนักในความสำคัญของคุณกันและกัน แสดงออกซึ่งการยอมรับ การให้เกียรติกัน สำหรับกลุ่มขนาดใหญ่มักมีปฏิสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายมากกว่าการติดต่อกันตัวต่อตัว

2) มีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายร่วมกัน หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มจะมีส่วนกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมร่วมกันของทีม/กลุ่ม โดยเฉพาะจุดประสงค์ของสมาชิกกลุ่มที่สอดคล้องกับองค์กร มักจะนำมาซึ่งความสำเร็จของการทำงานได้ง่าย

3) การมีโครงสร้างของทีม/กลุ่ม หมายถึง ระบบพฤติกรรม ซึ่งเป็นแบบแผนเฉพาะกลุ่ม สมาชิกกลุ่มจะต้องปฏิบัติตามกฎหรือมติของกลุ่ม ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มแบบทางการ (Formal Group) หรือกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ (Informal Group) ก็ได้ สมาชิกทุกคนของกลุ่มจะต้องยอมรับและปฏิบัติตามเป็นอย่างดี สมาชิกกลุ่มย่อย อาจจะมีกฎเกณฑ์แบบไม่เป็นทางการ มีความสนิทสนมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกด้วยกัน

4) สมาชิกมีบทบาทและมีความรู้สึกร่วมกัน การรักษาทบบาทที่มั่นคงในแต่ละทีม/กลุ่ม จะมีความแตกต่างกันตามลักษณะของกลุ่ม รวมทั้งความรู้ความสามารถของสมาชิก โดยมีการจัดแบ่งบทบาทและหน้าที่ ความรับผิดชอบ กระจายงานกันตามความรู้ ความสามารถ และความถนัดของสมาชิก

การทำงานเป็นทีมเป็นแรงจูงใจสำคัญที่จะผลักดันให้ท่านเป็นผู้นำที่ดี ถ้าท่านประสงค์ที่จะนำทีมให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน ท่านจำเป็นต้องค้นหาคุณลักษณะของการทำงานเป็นทีมให้พบระลึกไว้เสมอว่าทุกคนมีอิสระในตัวเอง ขณะเดียวกันก็เป็นส่วนหนึ่งของทีม แล้วจึงนำเอากลยุทธ์ในการสร้างทีมเข้ามาใช้เพื่อให้ทุกคนทำงานร่วมกันและประสบความสำเร็จ

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์และคณะ (2542) ได้สรุปถึงปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้กลุ่มหรือองค์กรเกษตรกรประสบความสำเร็จ ไว้ดังนี้ คือ

1) ในการจัดตั้งกลุ่มนั้น ถ้าสมาชิกของกลุ่มที่มารวมตัวกัน เป็นกลุ่มบุคคลที่ประสบปัญหาในการประกอบอาชีพคล้ายคลึงกัน เมื่อมารวมกลุ่มกันและมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ไปในแนวทางเดียวกัน โอกาสที่การดำเนินงานของกลุ่มจะประสบความสำเร็จก็มีสูง

2) โครงสร้างในการดำเนินงานขององค์กรควรมีความชัดเจน มีองค์ประกอบที่พอเหมาะ มีความคล่องตัวในการบริหารงาน มีการกำหนดหน้าที่และบทบาทของแต่ละฝ่าย แต่ละตำแหน่งไว้อย่างชัดเจน โดยไม่ซ้ำซ้อนกัน

3) การเข้ามารวมกลุ่มกันของสมาชิกที่ริเริ่มก่อตั้ง และผู้ที่จะเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกใหม่ควรให้เป็นไปโดยสมัครใจ ไม่ควรเป็นการชักจูงหรือบังคับโดยหน่วยงานของทางราชการ ที่มุ่งหวังเพื่อให้มีการจัดตั้งขึ้นมาเท่านั้น โดยไม่ได้อธิบายหรือสร้างความเข้าใจอย่างแท้จริง ให้ผู้ที่สมัครเข้ามาเป็นสมาชิก เพื่อประกอบการตัดสินใจด้วยตัวของเขาเอง

4) ในการบริหารงานกลุ่ม สิ่งสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จ ก็คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มในทุก ๆ ระดับ ตั้งแต่ ประธานกรรมการ คณะกรรมการ สมาชิก ฝ่ายจัดการ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ดูแลกลุ่ม ถ้าทุกฝ่ายมีความซื่อสัตย์สุจริต ตามภาระหน้าที่ที่ตนเองมีต่อกลุ่มแล้ว กลุ่มนั้นๆ จะประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการ ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่กำหนดทิศทาง การดำเนินงานของกลุ่ม และทำหน้าที่ในการตรวจสอบ ฝ่ายจัดการ ตลอดจนดูแลสมาชิกทั้งหมด จึงต้องเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ เสียสละ และมีอุดมการณ์อย่างแท้จริง

5) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินงานกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเลือก คณะกรรมการกลุ่ม การออกความคิดเห็นในการกำหนดกิจกรรมการดำเนินงานกลุ่ม การรับรู้สถานการณ์ด้านสินทรัพย์และงบบัญชี กำไร-ขาดทุน ความก้าวหน้าในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มเป็นระยะๆ ตามช่วงเวลาที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเป็นธรรม การประชุมพบปะระหว่างกรรมการและสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ

6) การดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของกลุ่ม ที่สร้างประโยชน์ให้แก่สมาชิกของกลุ่ม เช่น การช่วยเหลือและสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตแก่สมาชิก การช่วยเหลือด้านการตลาดผลผลิตของสมาชิก การให้บริการด้านจำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่สมาชิก ถ้ากลุ่มสามารถทำกำไรและสมาชิกได้รับเงินปันผลอย่างยุติธรรมแล้ว จะเป็นแรงจูงใจให้สมาชิกร่วมทำธุรกิจกับกลุ่มมากขึ้น

7) เงินทุนของกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ของกลุ่ม ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ เช่น การพัฒนากลุ่ม การช่วยเหลือสังคมของกลุ่ม การช่วยเหลือสมาชิกในด้านสวัสดิการต่างๆ มีความจำเป็นที่จะต้องใช้เงินทุนทั้งสิ้น ดังนั้นความสามารถในการหาเงินทุนให้กลุ่ม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง แหล่งเงินทุนที่กลุ่มสามารถหาได้ เช่น การสะสมทุนจากการถือ

หุ้นของสมาชิก การสร้างผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจ การสนับสนุนจากทางราชการและองค์กรเอกชน เป็นต้น ถ้ากลุ่มมีเงินทุนที่ใช้ดำเนินการอย่างพอเพียง ก็จะทำให้กลุ่มดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

8) เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้ความช่วยเหลือและดูแลการทำงานของกลุ่ม ต่างๆ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำพาให้กลุ่มดำเนินงานไปสู่ความสำเร็จได้ ถ้าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ความเอาใจใส่และติดตามการดำเนินงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

9) การจัดฝึกอบรมและให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ เนื้อหาหรือเรื่องที่จะนำมาฝึกอบรมให้กับสมาชิกของกลุ่ม ต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพของสมาชิกกลุ่มต่างๆ อย่างแท้จริง หรือเป็นเรื่องที่สมาชิกกำลังประสบปัญหาอยู่ และต้องการแก้ไขโดยการฝึกอบรม ให้ความรู้เพื่อนำไปปฏิบัติได้จริง เช่น เรื่องเกี่ยวกับการผลิตพืชหรือสัตว์ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรโดยเลือกอบรมในประเด็นที่สมาชิกรับไปใช้ ในการทำการเกษตรของตนเอง

10) การทำธุรกิจแบบครบวงจรของกลุ่มเป็นปัจจัยอีกอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้ คือ การให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับการผลิต การให้การสนับสนุนในเรื่องเงินทุน การช่วยเหลือสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต การจัดการด้านการตลาด เพื่อให้สมาชิกได้ขายสินค้าในราคาที่ยุติธรรม การสนับสนุนด้านการเก็บรักษาผลผลิตเพื่อรอเวลาขายในช่วงที่ราคามีความเหมาะสม เป็นต้น ถ้ากลุ่มสามารถให้บริการแก่สมาชิกได้อย่างครบวงจรแบบนี้ สมาชิกจะเกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพ และเห็นความสำคัญของการเข้ามารวมกลุ่ม

ณรงค์ เส็งประชา (2541) กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ อาจสรุปได้ดังนี้

- 1) ความคิดริเริ่ม ความต้องการและความสนใจร่วมกันอย่างจริงจังของสมาชิกในกลุ่ม
- 2) มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นต่อกัน
- 3) มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความซื่อสัตย์และไว้วางใจต่อกัน ทำให้กิจกรรมกลุ่มประสบความสำเร็จ

4) ผู้นำกลุ่มหรือผู้บริหารกลุ่มมีความสามารถในการบริหาร เป็นผู้ประสานงานที่รู้จักใช้หลักจิตวิทยาในการทำงาน

5) ความสามัคคีของสมาชิกในกลุ่ม หากสมาชิกกลุ่มและคณะกรรมการบริหารงานกลุ่มมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีการประสานงานที่ดี ทั้งภายในและภายนอกกลุ่มก็จะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้

6) การสืบทอดและการถ่ายทอดความรู้สึก จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลเข้าร่วมกลุ่มได้นาน

องค์ประกอบที่ทำให้กลุ่มมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ทำให้กระบวนการกลุ่มมีประสิทธิภาพ มีดังนี้ (ครรชิต พุทธิโกษา. 2554)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1) การมีอุดมการณ์ มีวิสัยทัศน์ คือการมีคนในกลุ่มมีแนวคิดเดียวกันหรือมองเห็นอนาคตข้างหน้าร่วมกัน ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ยึดเหนี่ยวความสำคัญ เพื่อจะบรรลุอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ที่มีร่วมกันโดยไม่แตกแยก

2) การมีเป้าหมายเดียวกัน หรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน จะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีทิศทางดำเนินงานที่สอดคล้องกันเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายนั้น เน้นให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของกลุ่มมากกว่าทรัพย์สินหรือสิ่งมีค่าทางวัตถุ เพื่อขจัดข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นภายหลัง

3) การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการบริหารจัดการเป็นเงื่อนไขที่ทำให้สมาชิกมีสำนึกความเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่ม และตระหนักในความรับผิดชอบร่วมกัน เกิดการรับรู้ ตัดสินใจและร่วมลงมือปฏิบัติในนามของกลุ่ม หากดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความโปร่งใส เปิดเผย และมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม จะทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง

4) กิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มมีความเหมาะสมสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสมาชิก มีแผนงานที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุกๆด้าน ไม่เป็นการส่งเสริมหรือสร้างความขัดแย้ง และมีการเคลื่อนไหวเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง สามารถบริหารจัดการได้ภายในกลุ่ม โดยไม่ต้องพึ่งพิงปัจจัยต่างๆจากภายนอก ภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน

5) มีบรรยากาศที่เป็นมิตร มีความรัก เอื้ออาทร สมานฉันท์และสามัคคี ความรักและความสมานฉันท์จะเป็นเหตุให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลัง

6) ระบบการสื่อสารของกลุ่มควรเป็นแนวราบไม่ใช่แนวตั้ง เนื่องจากจะทำให้เกิดความรู้สึกเท่าเทียมกัน และยอมให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ ไม่เหมือนถูกบังคับมีความรัก

7) ผู้นำ สมาชิกของกลุ่มและคนทั่วไปในชุมชน

- มีผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง มีภาวะผู้นำ เสียสละ มีวิสัยทัศน์

- สมาชิกในกลุ่มพร้อมที่จะจัดการกับปัญหาของตนเองและชุมชน ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมกิจกรรมทั้งทางความคิด การวางแผน การตัดสินใจและการติดตามประเมินผล โดยปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างดี เชื่อในความสามารถของเพื่อสมาชิก มีความไว้วางใจกัน โดยสมาชิกในกลุ่มยอมรับข้อเสนอแนะ คำวิจารณ์ ข้อมูลและการติชมซึ่งกันและกันและพร้อมที่จะช่วยเหลือกันและกันเสมอ

- คนทั่วไปชุมชน หรือกลุ่มคนที่คอยเฝ้า ติดตาม วิจารณ์วิจารณ์ที่พร้อมจะเข้าร่วมหรือสนับสนุนกลุ่ม

8) มีงบประมาณดำเนินงานที่เพียงพอ ซึ่งในระยะแรกอาจต้องระดมเงินจากสมาชิกกลุ่มหรือขอรับการสนับสนุนจากภายนอกเพื่อใช้ในกิจกรรมแรกเริ่ม

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของกลุ่ม

กลุ่มเมื่อได้รับการส่งเสริมหรือจัดตั้งแล้ว การที่จะทำให้กลุ่มดังกล่าวยังคงดำรงอยู่เพื่อทำหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ และสามารถพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งนั้นได้มีการศึกษากันมาก

สมพันธ์ เตชะอธิกและคณะ (2540) ได้อธิบายว่า การที่จะให้องค์กรชาวบ้านมีความเข้มแข็ง ต้องมีการพัฒนาแนวคิดและกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1) ด้านการเมือง กลุ่ม/องค์กรชุมชนต้องสามารถสร้างอำนาจการต่อรองในการแสวงหาทรัพยากรจากภาครัฐและภายนอกกลุ่มได้ เช่น การสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร วิชาการ ข้อมูล และเทคโนโลยีต่าง ๆ

2) ด้านเศรษฐกิจ ต้องเสริมสร้างกิจกรรมที่ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้

3) ด้านสังคมวัฒนธรรม ต้องสามารถเอาวัฒนธรรม ประเพณี การช่วยเหลือเกื้อกูลกันมา เกาะเกี่ยวรวมตัวให้เหนียวแน่นขึ้น เช่น ประเพณีลงแขกทานารวม

4) ด้านการบริหารจัดการ ต้องมีระบบบริหารจัดการกลุ่มที่ดี เช่น การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ การจัดการองค์การมีการแบ่งบทบาทหน้าที่จัดทำแผนปฏิบัติงานร่วมกัน มีระบบบันทึกการประชุมและระบบบัญชีที่ดีที่สามารถตรวจสอบได้

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จแบ่งได้เป็น 2 ปัจจัยหลัก คือ

1) ปัจจัยภายในกลุ่ม

ผู้นำกลุ่ม ผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดบทบาทของสมาชิก ผู้นำต้องมีความรับผิดชอบ เสียสละ สามารถบริหารจัดการกลุ่มและประสานงานได้เป็นอย่างดี สามารถทำให้สมาชิกรวมพลังกันในการดำเนินงานภายในกลุ่มให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สมาชิก เป็นบุคคลที่เข้าร่วมในกิจกรรมสามารถมีบทบาทภายในกลุ่ม มีหน้าที่และความรับผิดชอบในกิจกรรมของกลุ่ม มีเป้าหมายเดียวกับกลุ่มมีทัศนคติแนวทางไปในทิศทางร่วมกับกลุ่ม

จุดมุ่งหมายของกลุ่ม เป็นจุดมุ่งหมายที่สมาชิกกลุ่มมีความพึงพอใจ การที่ทำให้มีผลประโยชน์ร่วมกัน จะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีทิศทางดำเนินงานที่สอดคล้องกันเพื่อไปสู่จุดหมายเดียวกัน

การมีส่วนร่วม สมาชิกทุกฝ่ายมีหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน เน้นความสัมพันธ์ภายในกลุ่มเป็นหลัก ทำให้สมาชิก เกิดความรู้ การตัดสินใจร่วมกันกับกลุ่ม

กิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่ม การดำเนินงานมีความเหมาะสมกับความต้องการของสมาชิก มีการพัฒนากลุ่มให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง สามารถบริหารจัดการได้ภายในกลุ่ม

ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ภายในกลุ่มมีบรรยากาศที่เป็นมิตร เอื้ออาทร ให้เกียจกัน สามัคคีกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พร้อมจะพัฒนากลุ่มไปด้วยกัน

ข้อมูลข่าวสาร การติดต่อแลกเปลี่ยนข่าว สารระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มจนเกิดความเข้าใจของสมาชิก การสื่อสารควรเป็นแบบแนวราบมากกว่าแนวตั้ง เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกเท่าเทียมกัน และสมาชิกจะยอมร่วมมือด้วยความเต็มใจ

2) ปัจจัยภายนอกกลุ่ม

สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในพื้นที่อาจจะประสบกับปัญหา ด้านทรัพยากรทั้งน้ำ ดิน และสภาพอากาศทำให้ผลผลิตทางการเกษตรบางปีตกต่ำทำให้สมาชิกส่วนใหญ่มีฐานะยากจน สมาชิกจึงต้องรวมตัวเพื่อช่วยเหลือกัน ด้านการตลาด ต้องมีการศึกษา ความต้องการของตลาด หาช่องทางการขายที่แน่นอน ด้านการเมืองจะเกี่ยวกับผู้นำที่เป็นทางการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และไม่เป็นทางการที่ส่วนมากมีจิตสำนึกที่ดีในการพัฒนา ประกอบกับความสัมพันธ์ทางสังคมมีลักษณะเป็นเครือญาติมีส่วนทำให้งานกลุ่มมีความเป็นไปได้อย่างสูง

การปฏิสัมพันธ์กับภายนอก หน่วยงานที่มีส่วนร่วมหรือสนับสนุน หน่วยงานองค์กรจะมีทั้งงบประมาณ การประชาสัมพันธ์รวมไปถึงการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆซึ่งจะมาช่วยสนับสนุนกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.4 บริบทของตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

2.4.1 ประวัติตำบลตาขัน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านค่าย (2557) ได้กล่าวถึงประวัติพื้นที่และอาณาเขต จำนวนครัวเรือนและประชากร รวมถึงการประกอบอาชีพของตำบลตาขัน

เมื่อประมาณ 200 ปีล่วงมาแล้ว นายขันเป็นครอบครัวแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากิน บริเวณพื้นที่ป่าใกล้บ้านเก่าติดกับแม่น้ำระยอง จนมีลูกหลานสร้างบ้านเรือนเพิ่มมากขึ้น นายขันจึงเป็นบุคคลที่ทุกคนให้ความเคารพนับถือ ต่อมานายขันได้เสียชีวิตด้วยโรคชรา บ้านเรือนได้ขยายออกจนเป็นกลุ่มใหญ่ ทางราชการได้มีนโยบายให้จัดตั้งเป็นหมู่บ้าน เพื่อเป็นการให้เกียรติกับตาขัน จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "หมู่บ้านตาขัน" เมื่อแบ่งอาณาเขตตำบลจึงให้ชื่อว่า "ตำบลตาขัน"

2.4.2 พื้นที่และอาณาเขต

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม แหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนาข้าว นาบัว ปลูกมันเทศ หมากรูด ผลไม้ และยางพารา ตำบลตาขันมีเนื้อที่ 36.66 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 22,880 ไร่ มีอาณาเขต ดังนี้

ทางทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลชากบก

ทางทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลเชิงเนิน อำเภอมืองระยอง

ทางทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลนาตาขวัญ อำเภอมืองระยอง

ทางทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลบ้านค่าย และตำบลหนองตะพาน

เขตการปกครอง แบ่งออกเป็น 9 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านเก่า หมู่ที่ 2 บ้านน้ำโหลง หมู่ที่ 3 บ้านหนองคอกหมู หมู่ที่ 4 บ้านหนองตะแบก หมู่ที่ 5 บ้านตาขัน หมู่ที่ 6 บ้านหนองพังาย หมู่ที่ 7 บ้านหนองหว้า หมู่ที่ 8 บ้านหนองปรือและหมู่ที่ 9 บ้านยางขาศิม ในตำบลมีแหล่งน้ำธรรมชาติ ลำน้ำหรือลำห้วย 9 สาย บึง หนองน้ำ 6 แห่งรวมไปถึงอยู่ใกล้เขตชลประทาน ตำบลตาขันมีพื้นที่ปลูกมันเทศจำนวน 90 ไร่ ในแต่ละปีตำบลตาขันจะมีการจัดงาน เทศกาลงานวันมันเทศตำบลตาขัน เพื่อเป็นการส่งเสริมการปลูกมันเทศในตำบลให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

2.4.3 จำนวนครัวเรือนและประชากร
จำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร จำนวนประชากรมี 7,763 คน ชาย 3,766 คนและหญิง 3,997 คน จำนวนครัวเรือน 1,363 ครัวเรือน

2.4.4 การประกอบอาชีพ

ประชากรในตำบลตาขันประกอบอาชีพด้านต่างๆ ดังนี้

อาชีพเกษตรกรรม 55 % (ได้แก่อาชีพทำสวนยางพารา ทำสวนผลไม้ ทำไร่ ทำนา) รับจ้าง 20 %
ค้าขาย 15 % รับราชการ 5 % อุตสาหกรรม 1 % อื่น ๆ 4 %

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พนม คงศรีไพร (2547) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีต่อผลสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรทำนาเปาะ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มให้ความเชื่อถือและไว้วางใจผู้นำกลุ่มในการดำเนินงานตามกิจกรรมกลุ่ม การให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมของสมาชิกในการทำงานกลุ่มให้ลุล่วงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่เกี่ยวข้อง สมาชิกมีความซื่อสัตย์ สุจริตต่อการดำเนินธุรกิจกับกลุ่ม คณะกรรมการดำเนินงานมีความรู้ความสามารถและซื่อสัตย์ซึ่งเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จตามลำดับ

มานิดา ชุ่มจิตต์ (2554) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านแลงพัฒนา จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่าความสำเร็จของกลุ่มคือ กลุ่มมีความเจริญก้าวหน้าและมีการพัฒนาจนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้ผ่านการคัดสรรสุดยอดผลิตภัณฑ์ชุมชน สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มและคนชุมชนและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่ม คือ 1) การร่วมมือร่วมใจของสมาชิกกลุ่ม 2) การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของราชการและเอกชน 3) ผู้นำของกลุ่ม

วรารณ ไซยชาติ (2545) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรทำนาหนองแปน ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาลักษณะการบริหารจัดการ 2) ศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3) ศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรทำนาหนองแปน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ลักษณะการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรทำนาหนองแปน มุ่งเน้นการดำเนินงานในด้านจริยธรรม การบริหารจัดการผลิต และการจัดการองค์การอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนการบริหารจัดการเงิน ตลาด และสิ่งแวดล้อมรองลงมา 2) ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรทำนาหนองแปน คือ การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม การตลาด การมีส่วนร่วม 3) สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในด้าน การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสร้างแรงจูงใจในการทำกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ด้านสิ่งแวดล้อมควบคุมการผลิตโดยแสวงหาพลังงานทดแทนมาใช้ ด้านการตลาดควบคุมส่วนประสมการตลาดให้ได้ครบวงจร

ประพิศ วรรณสังข์ (2551) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดมันสำปะหลังของเกษตรกร อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง ดังนี้ 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ 2) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการตลาดมันสำปะหลัง 3) การผลิตและการตลาดมันสำปะหลัง 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดมันสำปะหลัง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับสำนักงานเกษตรอำเภอวังสมบูรณ์ ปี 2549

จำนวน 189 คน ใช้วิธีสุ่มแบบชั้นภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมากกว่าสองในสามเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 45.96 ปี จบการศึกษามัธยมศึกษา ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีประสบการณ์ในการปลูกมันสำปะหลัง เฉลี่ย 13.52 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.75 คนจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.52 คนพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 48.42 ไร่ มีรายได้และรายจ่ายต่อไร่จากการปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 5,249.61บาทและ 1,613.76 ตามลำดับ เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการตลาดมันสำปะหลังในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เกษตรกรมากกว่าสองในสามปลูกมันสำปะหลังในดินร่วนปนดินเหนียว มากกว่าสามในสี่ใช้พันธุ์ระยะยง 5 และปลูกแบบยกร่อง เก็บเกี่ยวมันสำปะหลังเมื่ออายุ 10 เดือน ได้รับผลผลิตเฉลี่ย 3,801.37 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรเกือบทั้งหมดขายหัวมันสด โดยขายให้กับลานมันเส้นเอกชนและสหกรณ์การเกษตร เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีปัญหาเกี่ยวกับปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์มีราคาแพง การขังน้ำหนักและการหักสิ่งเจือปนมากเกินไป ดังนั้น จึงเสนอแนะว่าควรอบรมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินและควรมีเครื่องชั่ง

ไพฑูรย์ พรหมเพียงช้าง (2553) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับองค์ความรู้และปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มหัตถกรรมผ้าตีนมือ ตำบลบางกระเจียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมองค์ความรู้ของกลุ่มหัตถกรรมผ้าตีนมือในเรื่องการบริหารจัดการต่อปัจจัยหลักของความสำเร็จของกลุ่มนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและประยุกต์ใช้กับกลุ่มอาชีพอื่น สำหรับเทศบาลตำบลกระเจียนซึ่งเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ได้มีการรวบรวมองค์ความรู้และนำบทเรียนจากความสำเร็จของกลุ่มหัตถกรรมผ้าตีนมือใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาประยุกต์แก่กลุ่มอาชีพในตำบล ผลการศึกษาพบว่าการผลิตผ้าตีนมือมีขั้นตอนการผลิตหลายขั้นตอน มีการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้สนใจและรักงานด้านหัตถกรรม ผักฝนจนเกิดความชำนาญผ่านการสั่งสมประสบการณ์ ผสมผสานระหว่างงานหัตถกรรมอันทรงคุณค่ากับนวัตกรรมกระบวนการคิดค้นของคนรุ่นใหม่ก่อให้เกิดผลผลิตอันมีมูลค่า โดยมีปัจจัยของการบริหารจัดการที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ มีผู้นำเป็นผู้ประสานสร้างความสามัคคี มีการแบ่งโครงสร้างการทำงานแบบคณะกรรมการและบริหารงานโดยใช้สมาชิกในการขับเคลื่อนสู่เป้าหมาย กระบวนการผลิต มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัด มีตลาดหลักของสินค้า ความสำเร็จของการรวมกลุ่ม เป็นการสร้างสรรค์สินค้าทางหัตถกรรมในชุมชนที่เป็นการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็ง

วิธีดำเนินการศึกษา

(Research Methodologies)

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการศึกษาจากการถ่ายทอดประสบการณ์ในด้านต่างๆที่ผู้รับสามารถนำไปใช้ได้โดยตรง หรือสามารถนำมาปรับใช้ได้เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์หรืองานที่กระทำอยู่ โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่องค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศจำนวน 15 ราย นอกจากนี้ยังมีการใช้เครื่องมือ Timeline ในการเรียบเรียงประวัติของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

3.1 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวนทั้งหมด 15 คน ของการศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ (ตารางที่ 3.1) ของตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ตารางที่ 3.1 รายชื่อเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	พื้นที่ปลูก(ไร่)
1	นายวินัย พิกุลขาว	5
2	นายละม้าย ศรีคำแหง	3
3	นายเมิน ศรีคำแหง	6
4	นางประสาน มิ่งโมลี	10
5	นางฉันทนา บังเกิด	10
6	นางหน่าย วงษ์ทิพรัตน์	4
7	นางน้อย ศรีจันทร์	4
8	นางประเสริฐ สุขรักษา	3
9	นายวินัย อุบลประเสริฐ	10
10	นายสุนทร ศรีพรม	10
11	นายชำนาญ สิทธิโชค	5
12	นายรัตน์ สุวรรณสว่าง	10
13	นางสมนึก สิทธิโชค	9
14	นายนคร อัมพรมหา	9
15	นางทองคำ เกิดจรรย์ส	9

3.2 เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

การทำกรวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.2.1 สมุดบันทึก สำหรับจดบันทึกการสัมภาษณ์จากเกษตรกรใช้เป็นการช่วยเตือนความจำของผู้วิจัยในเรื่องที่ได้ทำการศึกษาและได้ปฏิบัติและบอกถึงรายละเอียดต่างๆในการทำกิจกรรม

3.2.2 กล้องถ่ายรูปช่วยในการเก็บข้อมูลและรายละเอียดไว้เป็นหลักฐานในการปฏิบัติงาน

3.2.3 เครื่องบันทึกเสียงใช้ในการบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์

3.2.4 กระดาษชาร์ตใช้ในการเขียน Timeline ปฏิทินการผลิต

3.3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

3.3.1 ศึกษาและเก็บข้อมูลเบื้องต้นจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ ตำรา บทความแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนารอบแนวคิดในการวิจัยและเพื่อเป็นข้อมูลทฤษฎี

3.3.2 ผู้วิจัยลงพื้นที่เป้าหมาย ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง เพื่อทำความรู้จัก และศึกษาข้อมูลพื้นฐานต่างๆรวมทั้งชี้แจงโครงการทำการวิจัย ค้นหากลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่ สำคัญ

3.3.3 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานประวัติความเป็นมา การพัฒนา การจัดการและปัจจัยต่างๆที่ส่งผล ต่อความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง โดยการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือคุณวินัย พิกุลขาว ประธานกลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกมันเทศ และคุณรัตนะ สุวรรณสว่าง รองประธานเพื่อให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นด้านต่างๆ

3.3.4 การสัมภาษณ์เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกมันเทศโดยกำหนดประเด็นในการศึกษา รวมทั้งวิธีการเก็บข้อมูล (ตารางที่ 3.2)

3.3.5 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้าน ค่าย จังหวัดระยอง มาวิเคราะห์ทั้งการผลิต องค์กรความรู้ของกลุ่มและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

3.3.6 สรุปผลการศึกษาและจัดทำรายงานการวิจัย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) นั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาใช้ในการกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับ กระบวนการรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร โดยกระบวนการและวิธีการ วิเคราะห์ ได้ดำเนินการกระบวนการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ อันได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดย พิจารณาประเด็นหลักที่พบในข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำมาแบ่งแยกประเด็นย่อย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังนำเครื่องมือที่เรียกว่า Timeline หรือปฏิทินการผลิต มาใช้ในการเก็บข้อมูลด้วย ข้อมูลส่วนใหญ่ที่นำมาวิเคราะห์นั้นได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึก ซึ่งจะสามารถนำมาสู่ ข้อสรุปของการวิจัยองค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัด ระยอง โดยนำเสนอผลงานแบบพรรณนา

ตารางที่ 3.2 ประเด็นการศึกษาและวิธีการเก็บข้อมูล

วัตถุประสงค์	ประเด็นการศึกษา	วิธีการศึกษา	ผู้ให้ข้อมูล/ แหล่งข้อมูล
1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง	-บริบทของพื้นที่ -การก่อตั้งกลุ่ม -การปลูกมันเทศตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน -ช่วงเวลาการพัฒนาพื้นที่นำมาปลูก	-การสัมภาษณ์เชิงลึก -Timeline -ปฏิทินการผลิต	ประธานและสมาชิกในกลุ่ม
2. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง	-การพัฒนาพื้นที่เพาะปลูก -องค์ความรู้ในการผลิตที่ได้จากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ -โครงสร้างและการบริหารจัดการของกลุ่ม -ระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม -แผนงานหรือกิจกรรม	การสัมภาษณ์เชิงลึก -Timeline -ปฏิทินการผลิต	-ประธานและสมาชิกในกลุ่ม
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง	-ตลาดและราคา -ความสำเร็จของกลุ่ม	-การสัมภาษณ์เชิงลึก	-ประธานและสมาชิกในกลุ่ม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ผลการศึกษา

(Results)

จากการศึกษาเรื่อง องค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาซึ่งข้อมูลที่ตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งจะนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการพรรณนาโดยแบ่งการนำเสนอเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

4.1 ประวัติความเป็นมา ข้อมูลพื้นฐานและพัฒนาการของเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

4.1.1 ประวัติการปลูกมันเทศ

ตำบลตาขันถือได้ว่าเป็นตำบลที่ขึ้นชื่อในเรื่องของมันเทศ จนมีคำขวัญประจำตำบลว่า “เป็นถิ่นมันเทศ” เนื่องจากมีการปลูกมันเทศเป็นระยะเวลายาวนานตั้งแต่มีผู้คนมาอาศัยและตั้งรกรากอยู่ที่นี้ แต่ตอนนั้นการปลูกมันเทศเป็นเพียงการปลูกเพื่อเป็นอาหารไว้รับประทานไว้แลกเปลี่ยนกันเท่านั้น และมันเทศที่ปลูกก็เป็นพันธุ์พื้นเมือง ผู้คนส่วนใหญ่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เนื่องด้วยตำบลตาขันมีพื้นที่เป็นที่ลุ่มจึงมีการทำทั้งนาปี เมื่อประมาณ 40 กว่าปีก่อน เกษตรกรตำบลตาขันประกอบอาชีพทำนาปีละ 1 ครั้งและปลูกมันเทศ 1 ครั้งหลังการทำนา สมัยนั้นมีการปลูกมันเทศพันธุ์พื้นเมืองแต่พอช่วงระยะหลังพันธุ์มันเทศที่เป็นพันธุ์พื้นเมืองของตำบลตาขันราคาตกลงไม่เป็นที่ต้องการของตลาดเนื่องจากเนื้อมันเทศเป็นสีขาว ผู้บริโภคไม่ค่อยชอบ พ่อค้าคนกลางที่มารับซื้ออยู่เป็นประจำก็เลยนำพันธุ์จากพื้นที่อื่นที่ตลาดกำลังต้องการมาให้เกษตรกรขยายพันธุ์ คือพันธุ์ต่อพิจิตร์ หรือเกษตรกรเรียกกันว่าต่อเผือกและก็มีพันธุ์แครอทด้วย ปรากฏว่าขายได้ราคาดีเกษตรกรที่ทำนาส่วนใหญ่ก็หันมาเพิ่มพื้นที่ปลูกมันเทศหลังการทำนาปีกันมากขึ้น แต่ก่อนการปลูกมันเทศของเกษตรกรแต่ละรายต้องอาศัยทั้งแรงงานคนและแรงงานเครื่องจักรกลทางการเกษตรจำนวนมาก เพราะแต่ละรายปลูกกันหลาย 10 ไร่ จึงต้องมีการลงแขกช่วยกันเก็บเกี่ยวแต่ละราย ในทุกๆปีถือได้ว่าทำกันเป็นประเพณีลงแขกก็ว่าได้ พอระยะเวลาผ่านไปประมาณ 10 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำนาเนื่องจากมีน้ำชลประทานตลอดทั้งปี จึงมีการทำนาปรังเพิ่มขึ้นเป็น 2 ครั้งเพราะในช่วงนั้นข้าวขายได้ราคาดี พื้นที่ปลูกมันเทศจึงลดลงจากเดิม แต่ช่วง 20 ปีให้หลังก็ต้องมีการปรับตัวอีกครั้งเนื่องจากมีความเจริญเข้ามา มีการสร้างอุตสาหกรรมมากขึ้น ภาคการเกษตรเริ่มเดือดร้อนเพราะน้ำจากลุ่มน้ำคลองใหญ่ของจังหวัดต้องผันน้ำไปให้ภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก ช่วงหน้าแล้งเกษตรกรไม่มีน้ำทำนาปรังจึงลดการทำนาปรังลงและหันไปเพิ่มพื้นที่การปลูกมันเทศแทนการทำนาปรังรอบที่ 2 ซึ่งก็ช่วยลดปัญหาได้มากเพราะช่วงนั้นต้นทุนการปลูกมันเทศไม่สูงมาก ทำให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตแต่ละครั้งได้กำไรจนสามารถลืมตาอ้าปากได้ ช่วงนั้นมีพ่อค้าแม่ค้า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลากหลายที่มารับซื้อเป็นประจำ ด้วยที่ว่าเกษตรกรอยากขายผลผลิตของตนเองมากเพราะได้เงินดี จึงมีพ่อค้ามารับซื้อผลผลิตเร็ว แต่ติดตรงจ่ายเงินให้เพียงครั้งเดียวหรือเป็นการมัดจำไว้ก่อน เกษตรกรก็พอใจเพราะเห็นว่ามารับซื้อประจำจึงหลงเชื่อและสุดท้ายก็ไม่ได้เงินทำให้เกษตรกรหลายรายขาดทุน เกษตรกรบางรายก็เลิกทำไปประกอบอาชีพอื่นๆ บางรายก็ลดพื้นที่การปลูกลงเพราะช่วงนั้นราคาของปุ๋ยก็เพิ่มสูงขึ้นเป็นเท่าตัว แรงงานคนก็น้อยทำให้ต้องจ้างแรงงานจากที่อื่นแทนการลงแขก ต้นทุนการผลิตจึงสูงตาม ปัจจุบันจึงมีการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ทางองค์การบริหารส่วนตำบลตาขันก็ได้มีการสนับสนุนมาตลอดโดยมีการร่วมกันจัดงาน “วันมันเทศตำบลตาขัน” ซึ่งตำบลตาขันได้จัดโครงการนี้เป็นระยะเวลา 13 ปีแล้ว มีทั้งสำนักงานเกษตรอำเภอ บ้านค่ายและโรงงาน IRPC จำกัดมหาชน มาสนับสนุนทางด้านงบประมาณและประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่ยูจักษ์มากขึ้น และเมื่อต้นปี 2559 ที่ผ่านมา ทางตำบลตาขันได้รับรางวัลเกี่ยวกับโครงการแก้วิกฤตปัญหาภัยแล้งที่มีการปลูกพืชทดแทนการทำนาปรัง ซึ่งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศของตำบลได้เป็นกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างร่วมกับเกษตรกรกลุ่มอื่นๆ ในตำบลให้เป็นกลุ่มต้นแบบ และคาดว่าในปีต่อไปมีแนวโน้มว่าจะมีการเพิ่มพื้นที่ในการปลูกมันเทศเพิ่มขึ้น

“ตาขันเราปลูกมันเทศกันมานานสมัยบรรพบุรุษแต่ก่อนก็ปลูกพันธุ์พื้นบ้านแล้วก็ปรับมาเรื่อยๆ ปลูกมันเทศก็จะปลูกเป็นพืชหลังนา แต่ก่อนเขาก็ทำนากันรวมแล้วก็ 3 ครั้งต่อรอบ ก็มีนาปีและก็นาปรังอีก 2 ครั้ง แต่เดี๋ยวนี้มันไม่ค่อยมีน้ำก็เลยลดนาปรังแล้วก็เพิ่มพื้นที่ปลูกมันเทศแทนเพราะได้ราคาดีและยังมีพ่อค้ามารับถึงที่อีก เกษตรกรที่ปลูกมันเทศของตาขันเขาก็รวมกลุ่มกันช่วยเหลือกันมาตลอด และยังได้แรงสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชนในการผลักดันให้กลุ่มเป็นที่ยูจักษ์ โดยเขาจัดงานวันมันเทศ ให้เป็นสัญลักษณ์ของตำบลตาขัน ทำให้คนในตำบลหันมาตระหนักอาชีพบรรพบุรุษรวมถึงเด็กรุ่นหลัง ซึ่งก็ทำให้มีเกษตรกรในพื้นที่หลายคนหันมาปลูกมันเทศกันมากขึ้น”

(วินัย พิกุลขาว, สัมภาษณ์)

4.1.2 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร

เกษตรกรผู้ปลูกมันเทศส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 47-68 ปีขึ้นไป จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-มัธยมศึกษาปีที่ 3 อาชีพหลักคือ การทำนา ปลูกข้าวเหลืองประทุม ข้าวชัยนาทและปลูกมันเทศ อาชีพรองคือ ปลูกผัก ทำสวน เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการปลูกมันเทศอยู่ระหว่าง 3-10 ไร่ต่อครอบครัวจากพื้นที่ปลูกมันเทศทั้งหมด 90 ไร่ เกษตรกรผู้ปลูกมันเทศของตำบลตาขันมีทั้งหมด 15 ครัวเรือน แรงงานส่วนใหญ่จะใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก และจากการลงแขก จ้างบ้างเป็นครั้งคราว เช่นระยะที่ต้องฉีดยาเคมี การขนส่งจากพื้นที่ปลูกมาบรรจุถุง ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	ระดับ การศึกษา	พื้นที่ ปลูก (ไร่)	ชนิดพืช ที่ปลูก	สมาชิก/ ครัวเรือน
1	นายวินัย พิกุลขาว	50	ป.4	5	ข้าว,มันเทศ	5
2	นายละมัย ศรีคำแหง	68	ป.4	3	ข้าว,มันเทศ	6
3	นายเมิน ศรีคำแหง	66	ป.4	6	ข้าว,มันเทศ	4
4	นางประสาน มิ่งโมลี	51	ป.6	7	ข้าว,มันเทศ,ผัก	3
5	นางฉันทนา บังเกิด	54	ม.3	8	ข้าว,มันเทศ,ผลไม้	7
6	นางหน่าย วงษ์ทิพรัตน์	63	ป.4	3	ข้าว,มันเทศ	6
7	นางน้อย ศรีจันทร์	65	ป.4	4	ข้าว,มันเทศ	4
8	นางประเสริฐ สุขรักษา	52	ป.6	3	ข้าว,มันเทศ,ผลไม้	3
9	นายวินัย อุบลประเสริฐ	54	ป.4	7	ข้าว,มันเทศ,ผัก	5
10	นายสุนทร ศรีพรหม	47	ม.3	10	ข้าว,มันเทศ,ผัก	6
11	นายชำนาญ สิริธิโชค	49	ป.4	5	ข้าว,มันเทศ	4
12	นายรัตนะ สุวรรณสว่าง	57	ป.4	10	ข้าว,มันเทศ,ผลไม้	5
13	นางสมนึก สิริธิโชค	66	ป.4	7	ข้าว,มันเทศ,ผัก	4
14	นายนคร อัมพรมหา	50	ป.4	8	ข้าว,มันเทศ,ผัก	4
15	นางทองคำ เกิดจำรัส	64	ป.4	4	ข้าว,มันเทศ	3

4.1.3 ปฏิทินการผลิตมันเทศ

ช่วงเวลาการผลิต 1 รอบฤดูกาลในปัจจุบัน เกษตรกรตำบลตาขันอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง จะมีการทำนาปีละ 2 ครั้ง โดยทำนาปี 1 ครั้งในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนพฤศจิกายน ใช้ระยะเวลาประมาณ 6 เดือนและทำนาปรัง 1 ครั้งในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ใช้ระยะเวลาประมาณ 3 เดือนหลังจากนั้นก็มีการปลูกมันเทศตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายนใช้ระยะเวลาประมาณ 3 เดือน โดยมีปฏิทินการผลิต ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ปฏิทินการผลิตในรอบ 1 ปี

กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ทำนาปี												
ทำนาปรัง												
ปลูกมันเทศ												

การผลิตมันเทศจะเริ่มปลูกประมาณช่วงเดือนกุมภาพันธ์แต่เกษตรกรจะเตรียมยอดพันธุ์ที่ตีไว้ตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนและเตรียมดินก่อนปลูก 1-2 วัน หลังจากการทำนาปรังเสร็จสิ้นเกษตรกรจะปลูกทั้งพันธุ์ต่อเผือกและพันธุ์แครอต โดยจะใช้เวลาปลูกเพียง 2-3 วัน ส่วนการดูแลรักษาต้องผันน้ำเข้าแปลงเข้าเย็น 1 สัปดาห์เพื่อให้ต้นตั้งตัว ช่วงเดือนเมษายนมีการเก็บเกี่ยวผลผลิตบรรจุถุงส่งขายให้พ่อค้าคนกลางและจะมีกิจกรรมงานมันเทศซึ่งเป็นงานประจำปีของตำบลตาขันโดยแสดงในปฏิทินการผลิตมันเทศ ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ปฏิทินการผลิตมันเทศ

รายการ	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.
เตรียมยอดพันธุ์					
เตรียมดิน					
การปลูก					
การดูแลรักษา					
การเก็บเกี่ยว					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.4 รายได้จากการปลูกมันเทศต่อครัวเรือน

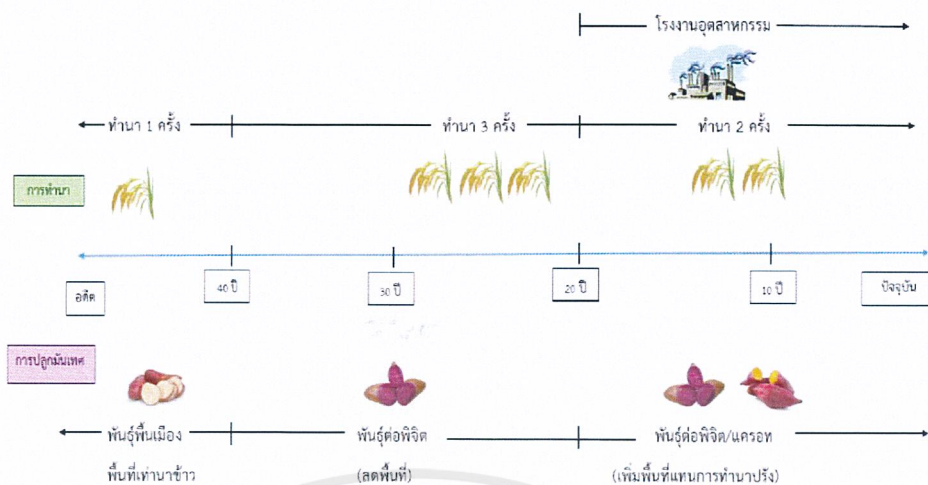
รายได้ภาคการเกษตรได้มาจากอาชีพหลัก คือ การทำนา ปลูกข้าวเหลืองประทุม ข้าวชยันนา ปลูกมันเทศ และอาชีพรอง คือ ปลูกผัก ทำสวน ส่วนรายได้นอกภาคการเกษตรได้มาจากการค้าขายและรับจ้าง อีกส่วนหนึ่งได้มาจากเงินเดือนของสมาชิกภายในครอบครัว รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ยอยู่ที่ 13,7000 บาท/ครัวเรือน/ปี แบ่งเป็นรายได้จากการปลูกมันเทศเฉลี่ย 87,000 บาท/ปี ผลผลิตที่เกษตรกรจะได้เฉลี่ย 3 ตัน/ไร่ขายได้ตันละ 30,000 บาทหักลบต้นทุนก็จะได้กำไรจากการปลูกมันเทศเฉลี่ย 15,000 - 20,000 บาท/ปี/ไร่ ใน 1 รอบฤดูการเกษตรจะได้ผลผลิตมันเทศรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ยอยู่ที่ 180,000 บาท/ครัวเรือน/ปี

4.1.5 ภาระหนี้สิน

เกษตรกรในตำบลตาขันใช้แหล่งเงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ประมาณ 80% ของจำนวนเกษตรกร และนอกจากนี้กู้ธนาคารพาณิชย์อื่นๆ 10% อีกส่วนกู้เงินนอกระบบ 10%

4.1.6 พัฒนาการของเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

ในอดีตเมื่อประมาณ 40 กว่าปีมาแล้ว เกษตรกรตำบลตาขันประกอบอาชีพทำนาปีละ 1 ครั้งและปลูกมันเทศ 1 ครั้งเช่นกัน สมัยนั้นมีการปลูกมันเทศพันธุ์พื้นเมืองมาระยะหนึ่งจึงเปลี่ยนมาปลูกพันธุ์ต่อพิจิตที่พ่อค้านำมาให้ปลูก ปรากฏว่าขายได้ราคาดีเกษตรกรที่ทำนาส่วนใหญ่ก็หันมาเพิ่มพื้นที่ปลูกมันเทศหลังการทำนาปี ช่วงประมาณ 20 ปีหลัง เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำนาเนื่องจากมีน้ำชลประทานตลอดทั้งปี จึงมีการทำนาปรังเพิ่มขึ้นเป็น 2 ครั้งเพราะในช่วงการนั้นราคาข้าวดี พื้นที่ปลูกมันเทศก็ลดลงจากเดิม แต่ช่วง 10 ปีหลังมีความเจริญเข้ามา มีการสร้างอุตสาหกรรมมากขึ้น ภาคการเกษตรเริ่มเตื่อร้อนเพราะน้ำจากลุ่มน้ำคลองใหญ่ต้องผันน้ำไปให้ภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก ช่วงหน้าแล้งเกษตรกรไม่มีน้ำทำนาปรังจึงลดการทำนาปรังลงและหันไปเพิ่มพื้นที่การปลูกมันเทศแทนการทำนาปรังรอบที่ 2 ซึ่งก็ช่วยลดปัญหาได้มากเพราะช่วงนั้นต้นทุนการปลูกมันเทศไม่สูงมาก ราคามันเทศก็สูงขึ้นทำให้มีพ่อค้าแม่ค้าจากหลากหลายที่มาซื้อเป็นจำนวนมาก เกษตรกรขายได้เงินมากแต่มีจุดเปลี่ยน คือ เกษตรกรถูกหลอกให้ส่งสินค้าแต่ได้เงินไม่ครบจำนวนจึงขาดทุนประจวบกับราคาปุ๋ยสูงขึ้นเกษตรกรหลายรายจึงเลิกปลูกและบางรายก็ลดพื้นที่ลง ปัจจุบันมีงบประมาณจากภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุน เกษตรกรจึงเริ่มเพิ่มพื้นที่ปลูกและราคาของมันเทศก็มีทิศทางที่ดีขึ้นด้วย โดยพัฒนาการการปลูกมันเทศอดีต-ปัจจุบันมี ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 พัฒนาการปลูกมันเทศอดีต-ปัจจุบัน

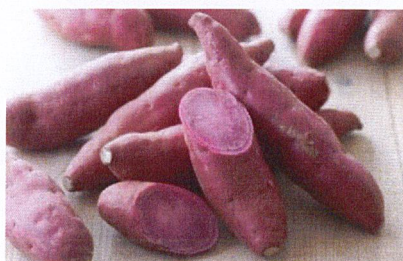
4.2 องค์ความรู้ในของเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

จากการศึกษาองค์ความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง นั้นเกิดมาจากประสบการณ์ต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่เกิดจากปัญหาและข้อผิดพลาดต่างๆโดยมีการร่วมกันแก้ไข แล้วมีการวิเคราะห์สังเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหากลายเป็นความรู้ที่เกิดขึ้น และนำไปปฏิบัติหรือปรับใช้ได้เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์หรืองานที่กระทำอยู่ ซึ่งสามารถแบ่งองค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ องค์ความรู้ในเรื่องสภาพการผลิตมันเทศ และองค์ความรู้ที่ได้จากการบริหารจัดการกลุ่ม ดังนี้

4.2.1 องค์ความรู้ในเรื่องสภาพการผลิตมันเทศมี ดังนี้

4.2.1.1 พันธุ์

พันธุ์มันเทศที่เกษตรกรตำบลตาขันปลูกมีอยู่ 2 พันธุ์ คือ พันธุ์ต่อพิจิตหรือชาวบ้านเรียกกันว่า พันธุ์ต่อเผือกเนื่องจากเนื้อของมันเทศมีสีม่วงเข้ม สีคล้ายกับสีของเผือกและมีเปลือกบาง ดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 มันเทศพันธุ์ต่อพิจิต

ที่มา : กรมวิชาการเกษตร (2557)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนอีกพันธุ์ คือ พันธุ์แครอตที่มีขนาดหัวเล็กกว่าพันธุ์ต่อเผือกและสีเนื้อจะเป็นสีเหลืองอมส้มมีรสชาติหวานเป็นที่นิยมในการต้มขายตามท้องตลาดทั่วไป ดังภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 พันธุ์แครอต

ที่มา : ฉันทนา บังเกิด (2558)

สำหรับพื้นที่ตำบลตาขันเกษตรกรจะนิยมปลูกมันเทศพันธุ์ต่อเผือกมากกว่า เพราะให้ผลผลิตสูง น้ำหนักดี ให้จำนวนหัวต่อต้นในปริมาณมากและนับว่าเป็นที่ต้องการของตลาด เนื่องจากผู้บริโภคภายในประเทศส่วนใหญ่เชื่อมั่นในคุณภาพของผลผลิต ที่มีเนื้อแน่น สีม่วงสวย รสชาติหวาน มัน โดยหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตจะมีพ่อค้า แม่ค้ามารับซื้อถึงแหล่งผลิต เพื่อส่งต่อไปจำหน่ายยังตลาดสี่มุมเมือง กรุงเทพมหานครก่อนจะมีการกระจายผลผลิตไปทั่วประเทศ ที่ส่วนใหญ่ นิยมรับประทานแบบผลสด มากกว่าการนำไปแปรรูปสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกจะคัดแยกมันเทศ ออกเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มันเทศพันธุ์ต่อเผือกนี้สามารถนำไปทำขนมไทยต่างๆและบางส่วนจะมีการนำไปโมเป็นแป้งแทนแป้งข้าวเหนียวดำเพราะมีสีใกล้เคียงกัน ถึงอย่างไรก็ตามเกษตรกรก็ยังปลูกมันเทศพันธุ์แครอตไปด้วยเนื่องจากมีตลาดรับซื้อคนละที่กันและที่สำคัญราคาก็ไม่แตกต่างกันมาก มันเทศพันธุ์แครอตจะให้ผลผลิตได้ดีในช่วงเริ่มฤดูฝนทำให้การเก็บผลผลิตช้ากว่ามันเทศพันธุ์ต่อเผือกอยู่แล้วต่างกันแค่พ่อค้ามารับซื้อไปขายตามแผงไม่ได้ส่งตลาดกลาง เกษตรกรบางรายปลูกมันเทศพันธุ์แครอตไว้ขายเองหรือจะมีแม่ค้าตามตลาดนัดมารับซื้อไปต้มขาย

มันเทศทั้ง 2 พันธุ์นี้ เกษตรกรบอกว่าได้พันธุ์มาปลูกจากพ่อค้าที่มารับซื้อมันเทศอยู่เป็นประจำนำพันธุ์มาให้ปลูกโดยนำหัวมันเทศทั้ง 2 พันธุ์มาแจกให้เกษตรกรลงไปขยายพันธุ์ดูเพราะเป็นที่ต้องการของตลาด เนื่องจากแรกเริ่มเดิมทีที่ตำบลตาขันมีบรรพบุรุษได้ปลูกมันเทศมา ยาวนานถึง 40 กว่าปีมาแล้วและพันธุ์ที่ปลูกก็เป็นมันเทศพันธุ์พื้นเมืองที่ลักษณะเปลือกบาง เนื้อเป็นสีขาว ซึ่งไม่เป็นที่ต้องการของตลาดมากนักทำให้ได้ราคาที่ไม่สูงมากนัก พ่อค้าจึงนำพันธุ์ต่อเผือกมาให้ และก็เริ่มปลูกกันอย่างแพร่หลายในเวลา 20 ปีหลังจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้ว่ามันต่อเผือกจะราคาดีแต่ก็มี บางปีราคาตก ประจวบเหมาะกับกระแสการบริโภคมันเทศที่มีสีช่วยรักษาโรคต่างๆทำให้เกษตรกรหันมาปลูกมันแครอตที่นำพันธุ์มาจากพ่อค้าและมีราคาใกล้เคียงกันก็เลยปลูกควบคู่กับมันต่อเผือก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

“ตอนแรกๆน้ำก็ปลูกต่อเผือกมาอย่างเดียวยตลอด แล้วช่วงหลังๆมาพ่อค้าเขาเอามาให้ว่าลองปลูกดูราคาก็ดีเหมือนต่อเผือก ปลูกไม่เยอะเขาก็รับซื้อหมดก็เลยปลูกแล้วก็เอาไปขายเองบ้างขายปลีกบ้างตามตลาดก็ได้ราคาดี พันธุ์แครอตที่ตรงปลูกได้ดีตลอดทั้งฝนทั้งแล้งและก็คนเขากำลังนิยมกันด้วยน้ำก็เลยปลูกทั้ง 2 พันธุ์เลยแต่ปลูกพันธุ์แครอตน้อยหน่อยเพราะไม่ได้เอาไปส่งตลาดใหญ่ ส่วนใหญ่คนที่ปลูกมันเทศในตาขันเขาก็ปลูกกันทั้ง 2 พันธุ์” (ฉันทนา บังเกิด, สัมภาษณ์)

4.2.1.2 พื้นที่ปลูก

เกษตรกรผู้ปลูกมันเทศตำบลตาขันมีพื้นที่อยู่ในเขตชลประทานและอยู่เหนือเขตชลประทาน พื้นที่เป็นที่ดอนและที่ลุ่มสลับกัน ลักษณะเป็นดินเหนียวปนดินร่วน มีความชื้นค่อนข้างสูงในฤดูแล้ง มีเกษตรกร 15 ครัวเรือนที่ปลูกมันเทศในพื้นที่นี้ เกษตรกรตำบลตาขันเลือกปลูกมันเทศช่วงหลังจากทำนาปรัง เนื่องจากในรอบปีจะเริ่มทำนาปีช่วงเดือน มิถุนายน ถึงเดือน พฤศจิกายน และต่อด้วยการทำนาปรังจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ราวกลางเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายนก็จะเสร็จสิ้นการปลูกมันเทศ เกษตรกรก็จะพักแปลงปลูกเพื่อเตรียมตัวทำนาปีในรอบต่อไป บางรายก็ไปทำสวน รับจ้างทั่วไป และก็มีเกษตรกรบางรายปลูกพืชผักอย่างอื่นด้วย เช่น พริกทอง แตงกวา แพง ในพื้นที่ไหนเป็นที่ลุ่มมากใกล้แหล่งน้ำเกษตรกรก็จะทำการผันน้ำเข้านาเพื่อที่จะปลูกผักบุ้งขายสร้างรายได้เสริม ในปัจจุบันพื้นที่ปลูกมันเทศของเกษตรกรตำบลตาขันมีอยู่ประมาณคนละ 5-10 ไร่ เนื่องจากแรงงานในครัวเรือนที่ทำเกษตรน้อยลงและส่วนใหญ่ที่ทำงานก็อายุ 45 ปีขึ้นไป เกษตรกรบางรายต้องลดจำนวนพื้นที่ปลูกลงกว่าครึ่งเพราะไม่มีใครช่วยทำ วัยรุ่นหนุ่มสาวก็หันไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมกันมากเนื่องจากได้ค่าตอบแทนสูงกว่า

4.2.1.3 การเตรียมยอดพันธุ์

การปลูกมันเทศที่ตำบลตาขันเป็นการปลูกมันเทศหลังการเก็บเกี่ยวข้าวนาปรัง ซึ่งการเตรียมยอดพันธุ์จะทำอย่างมีขั้นตอน คือหลังจากเก็บเกี่ยวมันเทศหลังนาปรังราวเดือนเมษายนแล้ว เมื่อฝนตกก็นำยอดพันธุ์มาปลูกในสวนหรือที่ดินข้างเคียงนา เมื่อเถาแก่มากในราวเดือนตุลาคมก็จะเก็บยอดแล้วไถแปลงที่เคยปลูกนั้นทิ้ง เพื่อปลูกขยายพันธุ์ให้ได้ยอดจากต้นไม่แก่จนเกินไปสำหรับปลูกในนาปรังหลังเก็บเกี่ยวข้าวช่วงเดือน มกราคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ ปกติเนื้อที่ปลูกขยายพันธุ์ 50 ตารางวา จะสามารถมียอดพันธุ์สำหรับปลูกหลังนาได้ประมาณ 2 ไร่ สำหรับเกษตรกรตำบลตาขันนี้จะใช้ส่วนยอดของมันเทศ โดยท่อนพันธุ์หนึ่งๆจะตัดให้ยาวประมาณ 2 ศืบ เกษตรกรให้ข้อสังเกตว่าท่อนพันธุ์ส่วนที่เป็นยอดจะตั้งตัวง่ายหลังการปลูก ให้หัวมันมากและลงหัวเร็วกว่าเถาส่วนอื่นๆ หลังจากตัดท่อนพันธุ์แล้ว จะมีความหนานพอสสมควร หากเก็บในที่ร่มและพรมน้ำด้วยจะเก็บไว้ได้นาน 3-4 วันก็สามารถปลูกได้ดี

“การเตรียมยอดพันธุ์ต้องมีการเลือกยอดพันธุ์ที่ดีเราจะดูจากหัวและเนื้อที่เป็นสีม่วงเข้มแสดงว่าเป็นพันธุ์ที่ดี คือ เขาเรียกกันว่าต่อเผือกก็เก็บไว้ปลูกขยายพันธุ์ หรือชำไว้ในพื้นที่ว่างเพื่อรอปลูกครั้งต่อไป การเตรียมยอดก่อนปลูกก็ต้องเลือกยอดที่สมบูรณ์และมีความยาวประมาณ 2 ศืบเวลาปลูกจะได้ขึ้นเร็ว” (เมิน ศรีคำแหง, สัมภาษณ์)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2.1.4 การเตรียมดิน

ราวเดือนกุมภาพันธ์ หลังเก็บเกี่ยวข้าวนาปรังเสร็จ เกษตรกรก็จะเตรียมแปลงปลูกมันเทศ ถ้าจะให้ดีต้องเตรียมแปลงขณะที่มีน้ำขังอยู่เล็กน้อยเพราะจะทำให้ดินมีความชื้นดีไม่ต้องให้น้ำหลังจากการปลูกมาก แต่ถ้าบางพื้นที่มีน้ำมากก็ต้องยกสันร่องให้สูงกว่าระดับน้ำประมาณ 10 เซนติเมตร ไม่เช่นนั้นต้นพันธุ์ที่ปลูกจะเน่า เกษตรกรบอกว่าในการไถเตรียมพื้นที่ควรไถกลบตอซังไปเลยไม่ต้องเผาทำลายก่อน เพราะการทำเช่นนี้ทำให้ดินโปร่งช่วยให้มันเทศลงหัวได้ง่ายและเป็นการเพิ่มปุ๋ยแก่ดินด้วย แต่อาจจะต้องไถปรับหน้าดินหลายรอบเพื่อให้ตอซังเข้ากับดินและจะไถง่ายต่อการปลูก การเตรียมแปลงจะทำการยกร่องโดยใช้ไถหัวหมูพลิกดินชั้นล่างขึ้นมาซึ่งมีดินร่วนมากกว่าชั้นมา กลบบนสันร่อง ดินก็จะมีลักษณะร่วนซุยเหมาะสำหรับการเจริญเติบโตของมันเทศมากยิ่งขึ้น เกษตรกรตำบลตาขันทำการยกร่องแปลงปลูกเป็นแบบสามารถปลูกมันเทศได้แถวเดียวในร่อง เป็นสันร่องที่ยกจะมีขนาดไม่ใหญ่มากเพื่อที่จะช่วยเก็บความชื้นได้นานขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงที่หัวมันเริ่มแก่หากดินแห้งเร็วเกินไปจะทำให้เสียนดินเข้าทำลายหัวได้ ดังภาพที่ 4.4

ภาพที่ 4.4 การเตรียมดิน

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลตาขัน (2558)

4.2.1.5 การปลูก

ก่อนการปลูกต้องมีการเตรียมท่อนพันธุ์ ซึ่งท่อนพันธุ์นี้เกษตรกรจะต้องปลูกเตรียมไว้ก่อนหลังการเก็บเกี่ยวในปีที่แล้ว เกษตรกรบางรายบอกว่าต้นที่สามารถนำไปทำพันธุ์ต้องมีอายุครบ 2-3 เดือน ไม่เช่นนั้นจะให้ผลผลิตไม่ค่อยดี การตัดเตรียมท่อนพันธุ์จะต้องตัดยอดที่มีความสมบูรณ์เพื่อให้ดีต่อการเจริญเติบโต การยกร่องปลูกมันเทศร่องจะมีความสูงประมาณ 50-60 เซนติเมตร ระยะห่างระหว่างร่องประมาณ 60 เซนติเมตร เพื่อให้เกิดความสะดวกในการผันน้ำเข้า และเป็นระยะที่รถไถเดินตามสามารถเข้าได้ตอนเก็บเกี่ยวผลผลิต การปลูกท่อนพันธุ์ควรมีระยะห่างกันประมาณ 30 เซนติเมตร เพื่อเว้นระยะให้ต้นมันเทศมีพื้นที่แตกยอดมากขึ้น ซึ่งใน 1 ไร่จะต้องใช้ยอดพันธุ์ประมาณ 8,000 – 16,000 ยอด และมีต้นทุน 1,000 – 1,500 บาท/ไร่ โดยวิธีการปลูก

เกษตรกรตำบลตาขันจะมีอุปกรณ์เสริมช่วยในการปลูกเรียกว่าไม้ง่ามที่มีลักษณะเป็นเหล็กคล้ายง่าม เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไม่ตรงด้านปลายเพื่อเป็นอุปกรณ์เสียระหว่างโคนของพันธุ์มันเทศลงไปบนสันร่องโดยไม่ต้องทำการขุดหลุม ทำให้สะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ช่วงแรกที่ปลูกมันเทศต้องนำน้ำฝนเข้าสู่ร่องอย่างทั่วถึง เพราะช่วงแรกๆมันเทศต้องการน้ำเพื่อแตกรากในการตั้งต้น ถ้าการให้น้ำไม่เพียงพอรากมันเทศก็จะยาวและไม่ลงหัวลึกต้นมันเทศก็จะมีแต่รากไม่มีหัว แต่การให้น้ำก็ควรระวังอย่าให้น้ำแช่ในร่องมากและนานเกินไปเพราะจะทำให้ต้นพันธุ์เน่าได้ ดังภาพที่ 4.5

“เวลาปลูกเราต้องใช้ยอดพันธุ์ที่สมบูรณ์และที่สำคัญยอดที่เอามาปลูกต้องไม่ยาวเกินไปเพราะมันจะตั้งตัวได้ช้า ตอนปลูกก็จะมีไม้จุ่มอันเล็กค่อยกยอดพันธุ์ลงดินก็กดเหนือโคนที่เราตัดสัก 1-2 ข้อไปเวลาดินยุบตัวยอดพันธุ์ไม่ยังยึดติดได้ ร่องก็ต้องกะระยะให้รากสามารถหาน้ำหาปุ๋ยได้ด้วยปลูกก็ไม่ต้องติดกันมากต้องกะระยะเวลาโตด้วย” (นาย วงษ์ทิพรรัตน์, สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.5 การปลูกมันเทศ

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลตาขัน (2558)

4.2.1.6 การดูแลรักษา

หลังจากปลูกเสร็จแล้ว หากดินแห้งก็จะนำน้ำเข้าสู่ตามร่องแปลงปลูกประมาณ 7-8 วัน จนยอดมันเทศตั้งตัวได้ จากนั้นก็ไม่ต้องให้น้ำอีกก็ได้ช่วงที่ปลูกมันเป็นฤดูแล้งหญ้าจะไม่ค่อยมีจึงไม่จำเป็นต้องกำจัดวัชพืช เกษตรกรจะบำรุงหัวโดยการใส่ปุ๋ยเคมี ทั้งปุ๋ยสูตร 15-15-15 และปุ๋ยยูเรีย เกษตรกรเชื่อว่าการใส่ปุ๋ยเคมีจะช่วยให้หัวมันโตขึ้นและได้ผลผลิตมากขึ้น แต่ก็มีบางรายใช้ควบคู่ไปกับปุ๋ยอินทรีย์ทั้งอัดเม็ดและน้ำหมัก เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ทางเกษตรอำเภอบ้านค่ายมาส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ แต่เกษตรกรบอกว่าจะใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างเดียวไม่ได้เพราะผลผลิตจะไม่ได้ตามที่ต้องการ มันเทศก็จะออกหัวน้อยแต่ปุ๋ยอินทรีย์จะช่วยในเรื่องดินในระยะยาวมากกว่า

“พอเราลงยอดปลูกเสร็จแล้ว เราต้องมีการให้น้ำเข้าเย็น ดูดน้ำใส่ตามร่องมันเทศให้ดินชื้นอยู่ตลอดแต่ไม่ถึงกับแฉะ ทำอย่างนี้ทุกวันประมาณหนึ่งอาทิตย์ พอมันเริ่มตั้งตัวได้ก็ไม่ต้องให้น้ำติดๆกันแล้ว ให้หนึ่งอาทิตย์ 1-2 ครั้งก็พอ มันเทศจะต้องการน้ำมากช่วงอาทิตย์แรกๆ” (นคร อัมพรมหา, สัมภาษณ์)

หลังจากปลูก 15 วัน มันเทศจะเริ่มทอดยอด ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้มันเทศเจริญเติบโตคือ น้ำค้าง หากมีน้ำค้างมากและมีมาสมาเสมอในช่วงที่มันเทศกำลังแตกพุ่มก็จะทำให้มันเทศเติบโตได้ดีและให้ผลผลิตมากหากปลูกมันเทศแล้วมีฝนตกใส่จะทำให้มันเทศลงหัวไม่ค่อยดี หัวมันมักจะเล็กเพราะว่าเมื่อฝนตกจะทำให้ดินแน่น ความชื้นในดินนอกจากจะช่วยให้ต้นมันเทศเจริญเติบโตได้ดีแล้ว ยังช่วยป้องกันการระบาดของเสี้ยนดินในช่วงที่ลงหัวแล้วด้วย ถ้ามีการเข้าทำลายของเสี้ยนดินมากเกินไปก็จะมีวิธีการดัดยาพ่นป้องกันการเข้าทำลาย การดูแลรักษาที่เกษตรกรส่วนใหญ่ทำคือ มีการฉีดยาป้องกันโรค ซึ่งโรคที่กำลังระบาดตอนนี้คือโรคใบหยิกจะเป็นเฉพาะยอดของมันเทศเมื่อเชื้อเข้าทำลายยอดก็จะเหี่ยวเฉาทำให้หัวมันเทศแคระแกรนไม่สมบูรณ์ เจ้าหน้าที่ของเกษตรเกษตรอำเภอบ้านค่ายก็ได้เข้ามาติดตามเพื่อหาทางแก้ไขต่อไป แต่เกษตรกรก็พยายามตัดวงจรการระบาดของโรคโดยการเผาทำลายต้นที่เป็นโรคและมีการแจ้งเตือนให้สมาชิกในกลุ่มได้รู้ว่าแปลงไหนระบาดเพื่อที่จะฉีดยาป้องกัน

4.2.1.7 การเก็บเกี่ยว

เมื่อมันเทศมีอายุประมาณ 2 เดือนครึ่ง ถึง 3 เดือนก็สามารถเก็บเกี่ยวได้ ซึ่งปกติก็ราวเดือนมีนาคม เกษตรกรบางรายบอกว่าควรเก็บเกี่ยวอย่างช้าไม่เกินปลายเดือนเมษา เพราะหลังจากนั้นหัวมันจะแก่เกินไปและเกิดเส้นใยภายในหัว นอกจากนั้นดินอาจจะแห้งเกินไปและมีเสี้ยนดินระบาด นอกจากอายุของมันเทศแล้วเกษตรกรจะสังเกตว่ามันพร้อมที่จะเก็บเกี่ยวหรือไม่ โดยดูจากรอยแตกของดินรอบโคนต้น เป็นที่น่าสังเกตว่ามันเทศจะลงหัวเฉพาะบริเวณโคนต้นเท่านั้น จะไม่ลงหัวตามข้อเถา ที่เลื้อยไปตามดิน และที่สำคัญเกษตรกรจะดูว่าความชื้นในดินเป็นอย่างไร หากดินเริ่มแห้งเกษตรกรก็จะขุดหัวมันทันทีก่อนที่เสี้ยนดินจะเข้าทำลาย ดังภาพที่ 4.6

ภาพที่ 4.6 การการเก็บเกี่ยวมันเทศ

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลตาขัน (2558)

วิธีการเก็บเกี่ยวเกษตรกรจะใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรเข้ามาช่วยทุ่นแรงในการขุด โดยใช้รถไถเดินตามใส่ไถหัวหมูเพื่อบุกเบิกสันร่องให้มันเทศต้นขึ้นมาจากดิน ก่อนจะเก็บเกี่ยวหัวมันเทศต้องมีการเก็บยอดมันเทศออกให้หมดเสียก่อน การใช้ไถหัวหมูในขณะที่ไถต้องกดให้ลึก เพราะจะไม่ทำให้หัวมันเทศเสียหายจากการไถ หลังจากนั้นเกษตรกรก็จะช่วยกันเก็บใส่ตะกร้าแล้วนำขึ้นรถอีแต่น ปริมาณมันเทศที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวแต่ละครั้งจะนำไปยังบ้านของเกษตรกรเพื่อไปทำการคัดแยกขนาดและชะล้างเศษดินเศษสิ่งแปลกปลอมออกจากหัวมัน หลังจากนั้นก็ฝังลมพอมันเทศแห้งสนิทก็บรรจุใส่ถุง ถุงละ 10 กิโลกรัมเพื่อรอพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ

หลังจากขุดแล้วเกษตรกรบอกว่า สามารถเก็บหัวมันเทศไว้ได้นานประมาณ 15 วัน เมื่อเก็บไว้หลายวันหัวมันจะมีรสชาติหวานเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่ถ้าเก็บไว้นานเกิน 15 วันหัวมันเทศจะเหี่ยวแห้งและเน่าเสีย

“มันเทศหลังจากเก็บเกี่ยวแล้วอย่าเพิ่งเอาไปต้มเลยมันจะไม่อร่อยไม่ค่อยหวาน ต้องฝังลมไว้สัก 2-3 วันจะดี ต้มกินจะอร่อยและที่สำคัญเลยเป็นเคล็ดลับโดยเฉพาะมันแคระทที่ชาวบ้านจะต้มขายตามตลาดนัดทั่วไป ถ้าฝังลมไว้ก่อนต้มขายหลายวันมันก็จะไม่เสีย สามารถนำไปอุ่นให้ร้อนก็กินได้” (ประเสริฐ สุขรักษา, สัมภาษณ์)

4.2.1.8 การตลาด

มีทั้งพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ใกล้เคียงและพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ พ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ใกล้เคียงส่วนใหญ่จะมาซื้อมันเทศพันธุ์แคระทเพื่อนำไปขายตามตลาดในท้องถิ่นและก็มีพ่อค้าจากจังหวัดจันทบุรีมารับซื้อในราคา 9-10 บาทต่อกิโลกรัม มันเทศพันธุ์แคระทเกษตรกรจะไม่ได้ปลูกมากเพราะจะให้น้ำหนักน้อยแต่ข้อดีคือ ราคาดี หัวจะไม่ค่อยเป็นโรคและสามารถเจริญเติบโตได้ดีในช่วงที่ฝนตกและการเก็บเกี่ยวจะล่าช้ากว่าพันธุ์ต่อเผือกได้ส่วนใหญ่เกษตรกรจะเก็บเกี่ยวหลังจากเก็บเกี่ยวมันต่อเผือกแล้ว โดยจะใช้แรงงานคนเพียงไม่กี่คนในครอบครัวและไม่ต้องใช้เครื่องจักรกลเข้ามาช่วยเนื่องจากปลูกกันไม่มาก เกษตรกรบ้างรายก็ขายเองนำไปขายริมถนนในตลาดซึ่งส่วนใหญ่ผู้บริโภคจะรู้จักกันอยู่แล้วว่าจะมีขายทุกปี

ส่วนมันเทศพันธุ์ต่อเผือกหรือพันธุ์ต่อพิจิตที่ปลูกกันมากในพื้นที่จะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงบ้านของเกษตรกรและมีขายปลีกบ้างเล็กน้อยในพื้นที่ใกล้เคียง พ่อค้าจะมีแผงขายมันเทศอยู่ที่ตลาดสตาร์พลาซ่าในตัวเมืองจังหวัดระยองซึ่งเป็นแหล่งซื้อขายสินค้าพืชผักทางการเกษตรที่มีขนาดใหญ่ของจังหวัด พ่อค้าที่มารับซื้อมันเทศเป็นประจำจะติดต่อกับผู้นำกลุ่มตลอดในช่วงการปลูก พ่อค้าจึงสามารถที่จะกะระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวของเกษตรกรได้ พอเริ่มมีเกษตรกรรายแรกเก็บเกี่ยวก็จะมีรถติดต่อกับพ่อค้าให้มารับซื้อ การรับซื้อมันเทศจากเกษตรกรจะมีราคา กิโลกรัมละ 10-12 บาท คือราคามันเทศขนาดใหญ่และสมบูรณ์ ส่วนขนาดกลางราคา กิโลกรัมละ 8 บาท และคละขนาดราคา กิโลกรัมละ 7 บาท เกษตรกรบอกว่าในปัจจุบันพ่อค้าต้องการมันเทศพันธุ์ต่อเผือกมาก เพราะนอกจากพ่อค้าจะนำผลผลิตไปขายที่ตลาดสี่มุมเมืองแล้วยังส่งขายให้กับโรงโม่แป้งเพื่อนำมันเทศไปโม่แทนการใช้แป้งข้าวเหนียวดำ เนื่องจากมันต่อเผือกมีสีใกล้เคียงและมีความ

เหนียวเป็นพิเศษทำให้เป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น ปัจจุบันเกษตรกรจะมีการเพิ่มพื้นที่การปลูกให้มากขึ้นเพื่อผลิตผลผลิตให้ทันตลาด

“ มีพ่อค้าแม่ค้าคนกลางมารับซื้อส่วนใหญ่ก็เป็นเจ้าประจำเขาจะรู้ช่วงที่เราปลูกกัน บางทีเขาก็มาดูช่วงปลูกเพราะพ่อค้าแม่ค้าเขาจะมีแผงขายที่ตลาดในเมือง ก็จะคุ้นเคยเป็นอย่างดีแล้วเราก็จะได้รู้ราคาของตลาดนะช่วงนั้นด้วยแต่ส่วนใหญ่แล้วราคาของมันเทศทั้ง 2 พันธุ์จะไม่แตกต่างกันมากแต่มันต่อเผือกจะรับซื้อในปริมาณที่มากกว่า เราก็จะมีการเพิ่มพื้นที่ปลูกในปีนั้นๆ”
(วินัย พิกุลขาว, สัมภาษณ์)

4.2.2 องค์กรความรู้ที่ได้จากการบริหารจัดการกลุ่ม

โครงสร้างการบริหารกลุ่มประกอบด้วย ประธาน คือ นายวินัย พิกุลขาว รองประธาน คือ นายวินัย อุบลประเสริฐ เลขา คือ นายสมนึก สิทธิโชคและเหรัญญิก คือ นายนคร อัมพรมหาที่เหลือ คือสมาชิกกลุ่ม

การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศเมื่อเริ่มฤดูกาลปลูกช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ประธานกลุ่มคือ นายวินัย พิกุลขาว จะมีการนัดประชุมกลุ่ม โดยการประชุมจะมีขึ้นทุกๆเดือนในช่วงการปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต การประชุมส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับเรื่องงบประมาณที่ภาครัฐเข้ามาสนับสนุน มีเหรัญญิก คือ นายนคร อัมพรมหาเป็นผู้ชี้แจงรายละเอียดและเรื่องการเตรียมพื้นที่ปลูก การป้องกันโรคแมลงที่เคยระบาดในปีที่แล้ว ราคาผลผลิตของปีปัจจุบัน ในส่วนของการจัดการกลุ่มทางกลุ่มมีข้อตกลงร่วมกันในการเก็บเกี่ยวผลผลิตของสมาชิกในแต่ละปี จึงมีการเรียงลำดับตามความพร้อม กลุ่มมีการจัดการโดย เมื่อปี 2558 ช่วงเริ่มปลูกมันเทศประมาณปลายเดือนกุมภาพันธ์ สมาชิกในกลุ่มเริ่มปลูกมันเทศในพื้นที่ของตนเอง ในการปลูกมันเทศไม่จำเป็นต้องจัดลำดับการปลูกเป็นรายๆ สามารถปลูกวันเดียวกันก็ได้แต่สมาชิกต้องกะระยะเวลาประมาณไม่เกิน 2 เดือนครึ่ง ถึง 3 เดือนแต่การเก็บเกี่ยวผลผลิต สมาชิกรายแรกที่พร้อมจะเก็บเกี่ยวต้องแจ้งให้กับประธานและสมาชิกเพื่อที่จะกระจายข่าวและรับทราบกันทุกคน โดยต้องแจ้งวันที่จะเก็บเกี่ยวที่ชัดเจนรวมถึงติดต่อกับพ่อค้าคนกลางให้มารับผลผลิตด้วย ส่วนมากสมาชิกรายแรกจะเก็บเกี่ยวตอนช่วงหัวมันเทศอายุประมาณ 2 เดือนครึ่ง เมื่อมีการลงแขกเก็บเกี่ยวผลผลิตที่แลงปลูกจนถึงบรรจุใส่ถุง สมาชิกรายต่อไปที่พร้อมเก็บเกี่ยวก็จะแจ้งให้สมาชิกที่มาลงแขกได้รับทราบเพื่อไม่ให้เกิดการเก็บเกี่ยววันที่ทับซ้อนกันเพราะจะเกิดปัญหาคือจะไม่มีสมาชิกเพียงพอต่อการเก็บเกี่ยวผลผลิต เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตของรายแรกเสร็จรายต่อไปที่จ้องคิดต้องเว้นระยะเวลา 1-2 วัน ก่อนที่จะเริ่มรายต่อไป ส่วนพ่อค้าที่อยู่ในตัวเมืองระยองก็จะรู้ว่าเมื่อมีรายแรกติดต่อกว่าเริ่มเก็บเกี่ยว พ่อค้าก็สามารถกะระยะเวลามารับซื้อได้เลย ในปีที่ผ่านมาภาครัฐได้มีการนำเงินมาช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ จึงมีการจัดสรรให้สมาชิกทุกคนแล้วเมื่อสมาชิกเก็บเกี่ยวผลผลิตจะมีการหักเงิน 30 % ให้เป็นเงินกองกลางของกลุ่มเพื่อใช้ช่วยเหลือสมาชิกด้วยกันเองต่อไป

กิจกรรมของกลุ่มในรอบปี

เนื่องจากตำบลตาขันเป็นที่รู้จักในนามของถิ่นมันเทศซึ่งก็ได้มีบันทึกไว้เป็นคำขวัญของตำบลทางองค์การบริหารส่วนตำบลตาขัน จึงอยากจะอนุรักษ์ประเพณีการลงแขกปลูกมันเทศนี้ไว้ให้คนรุ่นหลังได้ดูได้เห็นประเพณีที่สืบทอดกันมาและได้ตระหนักถึงประเพณีอันดีงามของตำบล จึงมีการร่วมมือกับสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านค่าย บริษัทเอกชนคือบริษัท IRPC จำกัดมหาชนน่างประมาณมาสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ให้มีการจัดงาน “วันมันเทศ” ขึ้น ซึ่งนอกจากจะเป็นการอนุรักษ์ประเพณีที่ดีงามมาแล้วยังเป็นการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักของคนในพื้นที่อื่นละพื้นที่ใกล้เคียง ในทุกๆปี จะมีการจัดงาน วันมันเทศขึ้นประจำปีในช่วงเดือนเมษายน ซึ่งมีการจัดต่อเนื่องมา 13 ปีแล้ว การจัดงานทางกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศต้องมีการจัดสรรพื้นที่ปลูกมันเทศของสมาชิกเพื่อใช้เป็นพื้นที่แข่งขันการปลูกและการเก็บเกี่ยว โดยจะมีการหมุนเวียนใช้พื้นที่ของสมาชิกทุกคนและสมาชิกที่รับผิดชอบในปีนั้นๆต้องเก็บเตรียมพื้นที่ที่มีผลผลิตไว้ เพราะงานวันมันเทศจะมีการจัดหลังจากสมาชิกในกลุ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตขายกันหมดแล้ว ถือเป็นงานฉลองก็ว่าได้เพราะในงานมหรสพมากมาย ดังภาพที่ 4.7

ภาพที่ 4.7 กิจกรรมวันมันเทศตำบลตาขัน

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลตาขัน (2556)

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการกลุ่มของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง มีการจัดการเรื่องการเก็บเกี่ยวผลผลิตของสมาชิกแต่ละรายไม่ทับซ้อนกัน เพื่อที่จะลดการจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวและการลงแขกช่วยเหลือกันของสมาชิก ข้อตกลงนี้ยังเป็นตัวกำหนดว่าต้องมาช่วยกันทุกคนเนื่องจากถ้าสมาชิกมีความพร้อมแต่ไม่ได้มาบอกให้สมาชิกภายในกลุ่มรับทราบในวันที่สมาชิกในกลุ่มเก็บเกี่ยวผลผลิต เมื่อถึงเวลาของตนก็จะมีแรงงานไม่เพียงพอ ในส่วนของการบริหารงาน กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศจะมีการบริหารงานแบบแนวราบโดยให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารงานกลุ่มร่วมกันและมีประธานเป็นคนกลางในการประสานงานกับภาครัฐและเอกชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอ บ้านค่าย จังหวัดระยอง

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง เป็นกลุ่มที่มีความโดดเด่น มีสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้มีประสบการณ์และความชำนาญในการปลูกมันเทศและการคัดเลือกพันธุ์ มาเป็นระยะเวลาหลาย 10 ปี ในพื้นที่ของตำบลตาขัน ถือได้ว่าเป็นแหล่งปลูกมันเทศของจังหวัดระยองและมีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกัน มันเทศของตำบลตาขัน เป็นมันเทศที่มีความเป็นเอกลักษณ์กว่าที่อื่น ๆ คือนอกจากจะมีรสชาติหวานแล้วยังมีเนื้อเหนียวกว่าที่อื่น พ่อค้าจึงให้ความสนใจกันมากเพราะตลาดต้องการ นอกจากการซื้อขายผลผลิตกันแล้ว ทางกลุ่มยังมีการจัดงานร่วมกับภาครัฐและเอกชน เพื่อสืบสานประเพณีการปลูกมันเทศของท้องถิ่นที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษสืบทอดกันมาถึงปัจจุบันและเป็นการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักแก่คนภายนอก เทศกาลวันมันเทศของตำบลตาขัน เป็นที่รู้จักของคนต่างถิ่นผ่านทางสื่อโซเชียลต่างๆ การดำเนินงานของกลุ่มผู้ปลูกมันเทศของตำบลตาขันถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จและดำเนินงานมาจนถึงปัจจุบัน จากการเข้าไปศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มผู้ปลูกมันเทศตำบลตาขัน โดยการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกถึงปัจจัยที่ส่งผลความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศตำบลตาขัน ดังนี้

4.3.1 ความเป็นผู้นำ ผู้นำกลุ่มมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม ดังนั้นการที่กลุ่มมีผู้นำที่มีความพร้อมในการเป็นผู้นำและพร้อมที่จะสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ให้เกิดขึ้น รวมถึงการเผชิญหน้าและต่อสู้กับปัญหาจึงเป็นสิ่งสำคัญ ผู้นำที่สามารถทำให้สมาชิกรวมพลังในการดำเนินงานของกลุ่มให้สำเร็จลุล่วงไปได้จึงถือเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้กลไกการทำงานเป็นไปได้อย่างราบรื่น

“ป่าสามมองว่าผู้นำเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้กลุ่มเดินไปข้างหน้าได้ คือป่าคิดว่าลุงวินัยที่เป็นประธานกลุ่มเขามีความเป็นผู้นำ เห็นแก่ส่วนรวมช่วยเหลือสมาชิกภายในกลุ่ม คอยติดตามประสานงาน คือมีทางเกษตรอำเภอบ้านค่ายได้ให้งบประมาณมาช่วยเหลือเกษตรกรและก็เป็น การส่งเสริมทำเป็นโครงการส่งเสริมเกษตรกรให้ปลูกพืชทดแทนการทำนาปิ้งซึ่งกลุ่มของเราก็ปลูกมันเทศกันอยู่แล้วก็เลยได้นางบตรงนี้มาต่อยอด ประธานก็จะคอยไปประชุมและนำมาแจ้งให้สมาชิกทุกคนรู้เหมือนกันหมดเพื่อความโปร่งใส เมื่อสมาชิกในกลุ่มเริ่มมีปัญหาพวกโรคแมลงระบาดประธานก็จะเรียกประชุมโดยจะไปประสานกับเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอมาให้คำแนะนำ”

(ประธาน มิ่งโมลี, สัมภาษณ์)

4.3.2 การมีส่วนร่วม

การรวมกลุ่มของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศตำบลตาขัน เป็นการรวมกลุ่มที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งขึ้น สมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่ปลูกมันเทศกันในพื้นที่ใกล้เคียงกัน มีความสัมพันธ์เป็นพี่น้อง เครือญาติและเพื่อนบ้านที่รู้จักกันมานานทำให้การร่วมมือร่วมใจกันง่าย ทุกคนภายในกลุ่มพร้อมที่จะช่วยเหลือกัน แบ่งปันความรู้เทคนิคต่างๆ แลกเปลี่ยนประสบการณ์การปลูกมันเทศกันภายในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีผลผลิตที่ดี ขายได้กำไรไปด้วยกัน พอมีปัญหาทุกคนก็ปรึกษากันและช่วยกันหา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวทางแก้ไข “ถ้าพูดถึงสิ่งที่สำคัญที่ทำให้กลุ่มปลูกมันเทศของเราประสบความสำเร็จ ปีว่าเราช่วยเหลือกัน คือป่ามีแปลงปลูกมันเทศแค่ 4 ไร่ ปีที่แล้วลุงมั๊ยแก่ปลูกพร้อมป่ามีแปลงปลูกอยู่ใกล้ๆ กัน แกลเลยเอารถไถมาช่วยยกร่องให้ ป่าหน้ายังมีแปลงใกล้ๆ ก็มาช่วยปลูกถือเป็นการเอาแรงกัน เขามาช่วยเราพอเสร็จแปลงเรา เราก็ไปช่วยเขา เราก็ช่วยเหลือทำให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มด้วย”

(น้อย ศรีจันทร์, สัมภาษณ์)

“ลุงว่าการที่เราร่วมมือร่วมใจกันภายในกลุ่มถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญ เมื่อช่วงเดือนเมษาที่ผ่านมาตำบลเรามีการจัดงาน วันมันเทศเป็นงานที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดขึ้น คืองานนี้มีการแข่งขันหลายอย่างที่เกี่ยวกับมันเทศมีแข่งปลูกแข่งเก็บเกี่ยวซึ่งทาง อบต.เขามอบหมายกลุ่มเราเตรียมแปลงและสถานที่แข่งขัน สมาชิกในกลุ่มก็ต้องช่วยงานกัน บางคนช่วยกันยกร่องใหม่ บางคนให้แปลงมันเทศที่พร้อมเก็บเกี่ยวคือทุกคนในกลุ่มช่วยกันทำเพื่อส่วนรวมเพื่อให้งานออกมาดีคนอื่นหรือเด็กรุ่นหลังจะได้เห็นถึงประเพณีการปลูกมันเทศของชาวตาขันเรา” (ชานาญ สิทธิโชค, สัมภาษณ์)

4.3.3 ข้อมูลข่าวสาร

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสาร ไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานให้แก่สมาชิกรับทราบหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่มเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการที่กลุ่มจำเป็นต้องรับรู้ข่าวสารจากภายนอกด้วย เช่น ในขณะนี้ตลาดมีความต้องการผลผลิตแบบไหน ราคาของผลผลิตในตลาดกลางอยู่ในช่วงขึ้นหรือลง การซื้อขายผลผลิตมันเทศมีแนวโน้มเป็นอย่างไร บางครั้งในช่วงระบาดของโรคต่างๆ กลุ่มก็ต้องรับรู้เพื่อที่จะรับมือและหาแนวทางในการป้องกันผลผลิตไม่ให้เสียหาย

“ปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จคือ ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มเราจะได้รับข้อมูลที่ถึงกันตลอดมีการประชุมชี้แจงหรือแจ้งข่าวกันตลอด โดยเฉพาะราคาผลผลิตของตลาดว่าช่วงนี้ดีหรือไม่ดี ซึ่งจะทำให้สมาชิกในกลุ่มได้มีการวางแผนการปลูกของตนเองว่า จะเพิ่มหรือลดปริมาณพื้นที่ปลูก เพราะถ้าราคามันเทศไม่ดีเลย สมาชิกก็ลดการปลูกครั้งหนึ่ง ปลูกมันเทศใช้ทุนเยอะและก็ต้องใช้คนเยอะตอนเก็บหัวมันพร้อมบรรจุถุงด้วย (สุนทร ศรีพรหม, สัมภาษณ์)

4.3.4 การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

จากการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศตำบลตาขัน ในการปลูกมักจะมีปัญหาเรื่องโรคแมลงระบาด ทำให้เกษตรกรต้องอาศัยความรู้จากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือ และส่งเสริมการปลูกของกลุ่ม รวมทั้งส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การสนับสนุนของภาครัฐทำให้กลุ่มนั้นเข้มแข็ง และภาครัฐยังผลักดันให้กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศของตำบลตาขันเป็นที่รู้จัก มีการนำโครงการต่างมาช่วยส่งเสริม

“ก็เมื่อปีที่แล้วมีเจ้าหน้าที่ของเกษตรอำเภอบ้านค่ายเข้ามาอบรมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการปลูกมันเทศ ลุงว่ามันก็ทำให้ดินดีขึ้นและทางเกษตรอำเภอยังส่งกลุ่มของเราประกวดในโครงการปลูกพืชทดแทนเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งแทนการทำนาปรัง ทางกลุ่มได้รางวัลและมีเจ้าหน้าที่จากจังหวัดคอยติดตามการดำเนินงาน ทำให้เป็นที่รู้จักมีเกษตรกรจากต่างจังหวัดเริ่มมาดูงานที่ตำบลเรา เรายังมีบริษัท IRPC มาสนับสนุนช่วยจัดงานมันเทศทุกๆปี ถือว่าหน่วยงานช่วยกลุ่มของเราได้เยอะมาก (รัตนะ สุวรรณสว่าง, สัมภาษณ์)

4.3.5 ตลาด

ตลาดจัดเป็นหัวใจสำคัญ การมีตลาดที่แน่นอนจะทำให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มเกิดความมั่นใจที่จะผลิตผลผลิตในแต่ละครั้ง ตลาดมีทั้งตลาดในชุมชนและตลาดนอกชุมชน สมาชิกในกลุ่มจำเป็นต้องเรียนรู้ กลยุทธ์การผลิตตลอดจนเทคนิคการต่อรองกับพ่อค้าคนกลางจากผู้ผลิตกลุ่มอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทาง สมาชิกกลุ่มต้องมองหาตลาดที่รับซื้อสินค้าจากหลายๆที่เพื่อเป็นช่องทางสำรองในอนาคต

“ลุงว่ากลุ่มของเรายังโชคดีที่มีพ่อค้าประจำมารับซื้อถึงที่บ้านไม่ต้องเอาไปขายที่แผงของพ่อค้าในตลาดระยะของ ด้วยมันเรามีเยอะและเวลาเก็บหัวมันพ่อค้าเขาจะบอกล่วงหน้าเลยว่าอยากได้กี่ตันแล้วเราก็จะเก็บพร้อมบรรจุให้เขามารับ แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยพอตามที่เขาต้องการ ตอนนี้ตลาดมันถือว่าดีมากพ่อค้าแม่ค้าถึงกับแย่งกันเลย ถึงเราจะมีพ่อค้ามารับซื้อแล้วเราก็มีขายเองบ้างส่วนมากก็ส่งให้ร้านทำขนมไทย มีคนมาซื้อปลีกเอาไปต้มขายบ้าง บางทีลุงก็ให้ลูกสาวเอาไปต้มขายที่ตลาดนัด” (ละมัย ศรีคำแหง, สัมภาษณ์)

สรุปผล อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ (Conclusion Discussion and Suggestion)

จากการศึกษาองค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ความรู้และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ สามารถสรุปผลวิจัยได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ประวัติความเป็นมาข้อมูลพื้นฐานและพัฒนาการของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

ตำบลตาขันถือได้ว่าเป็นตำบลที่ขึ้นชื่อในเรื่องของมันเทศ จนมีคำขวัญประจำตำบลว่า “เป็นถิ่นมันเทศ” เนื่องจากมีการปลูกมันเทศเป็นระยะเวลายาวนานตั้งแต่มีผู้คนมาอาศัยและตั้งรกรากอยู่ที่นี้ แต่ตอนนั้นการปลูกมันเทศเป็นเพียงการปลูกเพื่อเป็นอาหารไว้รับประทานไว้ แลกเปลี่ยนกันเท่านั้น และมันเทศที่ปลูกก็เป็นพันธุ์พื้นเมือง ตำบลตาขันมีพื้นที่เป็นที่ลุ่มจึงมีการทำทั้งนาปี เมื่อประมาณ 40 กว่าปีก่อน เกษตรกรตำบลตาขันประกอบอาชีพทำนาปีละ 1 ครั้งและปลูกมันเทศ 1 ครั้งหลังการทำนา สมัยนั้นมีการปลูกมันเทศพันธุ์พื้นเมืองแต่พอช่วงระยะหลังพันธุ์มันเทศที่เป็นพันธุ์พื้นเมืองของตำบลตาขันราคาตกลงไม่เป็นที่ต้องการของตลาดเนื่องจากเนื้อมันเทศเป็นสีขาว ผู้บริโภคไม่ค่อยชอบ พ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อก็เลยนำพันธุ์จากพื้นที่อื่นที่ตลาดกำลังต้องการมาให้เกษตรกรขยายพันธุ์ คือพันธุ์ต่อพิจิต หรือเกษตรกรเรียกกันว่าต่อเผือกและก็มีพันธุ์แคโรทด้วย ปรากฏว่าขายได้ราคาดีเกษตรกรส่วนใหญ่ก็หันมาเพิ่มพื้นที่ปลูกมันเทศหลังการทำนาปีกันมากขึ้นช่วงหน้าแล้งเกษตรกรไม่มีน้ำทำนาปรังจึงลดการทำนาปรังลงและหันไปเพิ่มพื้นที่การปลูกมันเทศแทน การทำนาปรังรอบที่ 2 ซึ่งก็ช่วยลดปัญหาได้มากและปลูกมาถึงปัจจุบัน เกษตรกรผู้ปลูกมันเทศส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 45-50 ปีขึ้นไป จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพหลักคือ การทำนา ปลูกข้าวเหลืองประทุม ข้าวชัยนาทและปลูกมันเทศ เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการปลูกมันเทศอยู่ระหว่าง 5-10 ไร่ต่อครอบครัว

5.1.2 องค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

จากการศึกษาสรุปได้ว่า องค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศนั้น มีทั้งองค์ความรู้ที่ได้จากการผลิตและการบริหารจัดการกลุ่ม คือ

1) องค์ความรู้ที่ได้จากการผลิต เกษตรกรผู้ปลูกมันเทศในตำบลตาขันมีการผลิตตั้งแต่การเลือกพันธุ์ในการปลูกถึงการเก็บเกี่ยวและส่งตลาดประกอบด้วย องค์ความรู้เรื่องพันธุ์ของมันเทศ เกษตรกรตำบลตาขันปลูกมีอยู่ 2 พันธุ์ คือ พันธุ์ต่อพิจิต หรือพันธุ์ต่อเผือก ส่วนอีกพันธุ์ คือ พันธุ์แคโรทที่มีขนาดเล็กกว่าพันธุ์ต่อเผือกและสีเนื้อจะเป็นสีเหลืองอมส้มมีรสชาติหวานเป็นที่นิยมในการ

ต้มขายตามท้องตลาดทั่วไป พื้นที่ปลูก มันเทศในตำบลตาขันมีพื้นที่อยู่ในเขตชลประทาน เป็นที่ดอน และที่ลุ่มสลับกัน ลักษณะเป็นดินเหนียวปนดินร่วน มีความชื้นค่อนข้างสูงในฤดูแล้ง การเตรียมยอดพันธุ์หลังจากเก็บเกี่ยวมันเทศหลังนาปรังราวเดือนเมษายนแล้ว เมื่อฝนตกก็นำยอดพันธุ์มาปลูกในสวนหรือที่ดินข้างเคียงนา เดือนกุมภาพันธ์ก็ต้องการเริ่มการเตรียมดิน โดยถ้าจะให้ดีต้องเตรียมแปลงขณะที่มีน้ำขังอยู่เล็กน้อยเพราะจะทำให้ดินมีความชื้นดีไม่ต้องให้น้ำหลังจากการปลูกมาก หลังจากนั้นก็ทำการปลูกโดยใช้ท่อนพันธุ์ควรมีระยะห่างกันประมาณ 30 เซนติเมตร เพื่อเว้นระยะให้ต้นมันเทศมีพื้นที่แตกยอดมากขึ้น วิธีการปลูกจะมีอุปกรณ์เสริมช่วยในการปลูกเรียกว่าไม้ง่ามที่มีลักษณะเป็นเหล็กคล้ายง่ามไม้ตรงด้านปลายเพื่อเป็นอุปกรณ์เสียบระหว่างโคนของพันธุ์มันเทศลงไปบนสันร่องโดยไม่ต้องทำการขุดหลุม เมื่อปลูกเสร็จแล้วต้องดูแลรักษา ต้องผันน้ำเข้าตามร่องแปลงปลูกประมาณ 7-8 วัน จนยอดมันเทศตั้งตัวได้ บำรุงหัวโดยการใส่ปุ๋ยเคมี ทั้งปุ๋ยสูตร 15-15-15 และปุ๋ยยูเรียและมีการฉีดพ่นฮอร์โมนเพื่อเพิ่มผลผลิต เมื่อมันเทศมีอายุประมาณ 2 เดือนครึ่ง ถึง 3 เดือนก็สามารถเก็บเกี่ยวได้ ควรเก็บเกี่ยวอย่างช้าไม่เกินไปปลายเดือนเมษา เพราะหลังจากนั้นหัวมันจะแก่เกินไปและเกิดเส้นใยภายในหัว การเก็บเกี่ยวผลผลิตต้องมีการล้างทำความสะอาดและบรรจุถุงละ 10 กิโลกรัม โดยจะมีแม่ค้าพ่อค้าในพื้นที่ใกล้เคียงและพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มันเทศพันธุ์แครอทจะรับซื้อในราคา 9-10 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนพันธุ์ต่อเผือกจะรับซื้อราคากิโลกรัมละ 10-12 บาท องค์ความรู้ด้านการผลิตที่กล่าวมานี้คือได้ว่าเป็นความรู้เทคนิคต่างๆรวมถึงประสบการณ์ของสมาชิกภายในกลุ่มที่มีการสั่งสมมาเป็นระยะเวลาอันนานทำให้ได้ผลผลิตที่ดีและมีคุณภาพ

2) องค์ความรู้ที่ได้จากการบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่มของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง มีการจัดการเรื่องการเก็บเกี่ยวผลผลิตของสมาชิกแต่ละรายไม่ให้ทับซ้อนกัน เพื่อที่จะลดการจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวและการลงแขกช่วยเหลือกันของสมาชิก ข้อตกลงนี้ยังเป็นตัวกำหนดว่าต้องมาช่วยกันทุกคนเนื่องจากถ้าสมาชิกมีความพร้อมแต่ไม่ได้มาบอกให้สมาชิกภายในกลุ่มรับทราบในวันที่สมาชิกในกลุ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตเมื่อถึงเวลาของตนก็จะมีแรงงานไม่เพียงพอ ในส่วนของการบริหารงาน กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศจะมีการบริหารงานแบบแนวราบโดยให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารงานกลุ่มร่วมกันและมีประธานเป็นคนกลางในการประสานงานกับภาครัฐและเอกชน

5.1.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปลูกมันเทศของกลุ่มเกษตรกร ตำบลตาขัน อำเภอ บ้านค่าย จังหวัดระยอง

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปลูกมันเทศของกลุ่มเกษตรกรมีหลายปัจจัยที่เข้ามาสนับสนุนทำให้ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่สำคัญ คือ ความเป็นผู้นำซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนกลุ่มสู่เป้าหมาย สามารถสร้างแรงผลักดันความเชื่อมั่นให้แก่สมาชิกในกลุ่ม ปัจจัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกก็ถือว่าทำให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็ง กลุ่มสามารถที่จะมีการดำเนินงานในระยะเวลาที่ยาวนานเพราะทุกคนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทุกคนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง รับผิดชอบและซื่อสัตย์ในหน้าที่ ทางด้านข้อมูลข่าวสารก็มีความสำคัญที่จะ

ทำให้กลุ่มมีภูมิคุ้มกัน เมื่อมีข้อมูลข่าวสาร สามารถที่จะกระจายข้อมูลหรือประสานงานกันอย่าง รวดเร็วจะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีการเตรียมตัวรับมือหรือหาวิธีป้องกัน สมาชิกก็จะมี ความกระตือรือร้นอยู่ตลอด พร้อมจะพัฒนาตนเองให้ก้าวทันกับการแข่งขันที่สูงในหลายๆด้าน นอกจาก ปัจจัยภายในกลุ่มแล้ว ปัจจัยภายนอก คือ การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนก็มีความสำคัญ ทั้ง เรื่องงบประมาณที่จะมาช่วยสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป รวมไปถึง วิทยาการความรู้ใหม่ๆที่จะเข้ามาส่งเสริม และในส่วนของปัจจัยสุดท้ายที่ขาดไปไม่ได้ก็คือ ตลาด การ มีตลาดถือว่าเป็นปัจจัยที่ต้องมีหลังจากมีการรวมกลุ่มผลิตผลผลิต เพราะการมีตลาดที่แน่นอนจะมีความสำคัญต่อการวางแผนการผลิตใน 1 รอบฤดูกาลให้ผลิตเพียงพอและเหมาะสมต่อตลาด จาก ปัจจัยดังที่กล่าวมาข้างต้นถือได้ว่ามีความสำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศอย่างมากแต่ละปัจจัยก็มีความสำคัญในด้านที่แตกต่างกันออกไปแต่อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของกลุ่มก็ต้องมีปัจจัยหลายด้านมาประกอบกันและทำให้กลุ่มยังคงดำเนินการจนถึงปัจจุบัน

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรตำบลตาขัน มีการปลูกมันเทศมาอย่างยาวนานถึง 40 กว่าปีใน ระยะเวลาที่ผ่านมามีการปลูกมันเทศสลับกับการทำนามาโดยตลอดแต่เนื่องด้วยเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งราคาผลผลิตของข้าวและมันเทศ การเกิดสถานการณ์ภัยแล้งทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนการผลิต พืชทั้ง 2 ชนิดนี้ มีการลดการทำนาให้น้อยลงเพิ่มพื้นที่ปลูกมันเทศมากขึ้นซึ่งเป็นพืชที่ใช้น้ำน้อยและ หาพันธุ์มันเทศที่ตลาดต้องการมาปลูก กลุ่มเกษตรกรตำบลตาขัน จึงได้นำมันเทศพันธุ์ต่อพิจิตและ พันธุ์แครอท จากพ่อค้าที่มารับซื้อเป็นประจำมาปลูกแล้วได้ราคาดีทั้ง 2 พันธุ์จึงมีการปลูกมาจนถึง ปัจจุบันในเรื่องขององค์ความรู้ที่ได้นั้นมีทั้งองค์ความรู้ในเรื่องสภาพการผลิตมันเทศคือ เกษตรกรได้ เลือกรับพันธุ์มันเทศให้เหมาะสมกับพื้นที่เดิมที่ปลูกมันเทศอยู่แล้วเพียงหาพันธุ์ที่ตลาดต้องการและมา ปรับเทคนิคการผลิตต่างๆให้เหมาะสมกับพื้นที่ตำบลตาขัน ทั้งการเตรียมยอดพันธุ์ที่ต้องเลือกตอน เก็บเกี่ยว การเตรียมดินที่มีความชื้นที่เหมาะสมก็จะนำไปสู่การปลูกที่ง่ายขึ้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เทคนิคต่างๆในการดูแลรักษาการให้น้ำในเวลาที่เหมาะสมจะทำให้มันเทศมีผลผลิตที่ดี การเก็บเกี่ยว ผลผลิตในจำนวนมากเมื่อมีตลาดรองรับก็สามารถที่จะผลิตได้ตลอดช่วงฤดูกาล ส่วนองค์ความรู้ที่ได้ จากการบริหารจัดการกลุ่ม จะเน้นการมีส่วนร่วม ความร่วมมือกันภายในกลุ่มช่วยเหลือและแบ่ง บทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการบริหารการผลิตของกลุ่ม ส่วนปัจจัยส่งผลต่อ ความสำเร็จของกลุ่มมีทั้งปัจจัยความเป็นผู้นำที่คอยประสานงานและสร้างความสามัคคีให้กับกลุ่ม รวมทั้งการพัฒนาให้กลุ่มมีประสิทธิภาพ การร่วมมือ ร่วมใจกันภายในกลุ่มจะทำให้กลุ่มเข้มแข็ง การ กระจายข้อมูลข่าวสารให้สมาชิกรับทราบทำให้กลุ่มมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสนับสนุนจาก หน่วยงานภาครัฐและเอกชนทำให้กลุ่มพัฒนามากยิ่งขึ้นรวมถึงการมีตลาดรองรับที่แน่นอน ซึ่งจาก การศึกษางานวิจัยของ ไพฑูรย์ พรหมเพียงช้าง (2553) และในการศึกษางานวิจัยของ พนม คงศรีไพร (2547)

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1) เกษตรกรควรจะศึกษาพันธุ์มันเทศที่มีการพัฒนาสายพันธุ์ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ต้านทานโรคแมลงต่างๆรวมถึงศึกษาพันธุ์ที่ตลาดต้องการอยู่ตลอดเวลา

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะเข้ามาให้ความรู้ทางด้านโรคระบาดรวมถึงวิธีป้องกันก่อนทำการผลิตในแต่ละครั้ง เพื่อให้เกษตรกรเตรียมตัวรับมือ

3) เกษตรกรควรจะศึกษาการจัดสรรงบประมาณของภาครัฐที่เข้ามาสนับสนุนให้ภายในกลุ่มได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่องานวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงพื้นที่อื่นๆให้เหมาะสมต่อการปลูกมันเทศพันธุ์ต่อเฟือกแล้วมีรสชาติที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งจะทำให้เป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น

ไป

บรรณานุกรม

กัมปนาท ศรีเชื้อ. 2555. องค์ความรู้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

http://www.opp.go.th/km/knowledge/kvi_21_12_4g.pdf [2 กันยายน 2559].

ครรรชิต พุทธโกษา. 2554. คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ฉบับสมบูรณ์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

[http://www.kruinter.com/file/29720141006205700-\[kruinter.com\].pdf](http://www.kruinter.com/file/29720141006205700-[kruinter.com].pdf)

[7 กันยายน 2559].

ฉันทนา บังเกิด. 2558. มันทะพันธ์์ครอท.

ฉันทนา บังเกิด. 18 กรกฎาคม 2559. สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ. สัมภาษณ์

ชำนาญ สิทธิโชค. 18 กรกฎาคม 2559. สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ. สัมภาษณ์

ณรงค์ เส็งประชา. 2541. มนุษย์กับสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้ง

ทิพวรรณ ศรีสิทธิมงคล. 11 กรกฎาคม 2559. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ.

สัมภาษณ์

นรินทร์ พูลเพิ่ม. 2541. มันทะพันธ์์พิจิต 1. การจัดแสดงผลงานวิจัยเชิงประยุกต์เพื่อใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ : มหกรรมเทคโนโลยี รู้เพื่อรวย

นคร อัมพรมหา. 9 กรกฎาคม 2559. เหมัญญิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ. สัมภาษณ์

น้อย ศรีจันทร์. 9 กรกฎาคม 2559. สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ. สัมภาษณ์

ประพิศ วรรณสังข์. 2551. การผลิตและการตลาดมันสำปะหลังของเกษตรกร อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ประสาน มิ่งโมลี. 9 กรกฎาคม 2559. สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ. สัมภาษณ์

ประเสริฐ สุขรักษา. 16 กรกฎาคม 2559. สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ. สัมภาษณ์

พนม คงศรีไพร. 2547. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ. กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรทำนาเปาะ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ. รายงานการวิจัย สำนักงานเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์และคณะ. 2542. แนวทางในการพัฒนาองค์กรและเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกและผลิตลำไย. เอกสารงานวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ไพฑูรย์ พรหมเพียงข้าง. 2553. องค์ความรู้และปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มหัตถกรรมผ้าตีนมื่อตำบลกระเจัน. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มานิดา ชุ่มจิตต์. 2554. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแลงพัฒนา จังหวัดระยอง. ปัญหาพิเศษระดับปริญญาตรี คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- มันพื้นบ้าน มันเทศ พืชหัวทรงคุณค่า. 2553. วารสารเกษตรกรรมธรรมชาติ. ฉบับที่13
 เมิน ศรีคำแหง. 16 กรกฎาคม 2559. สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ. สัมภาษณ์
 รัตน์ สุวรรณสว่าง. 8 กรกฎาคม 2559. สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ. สัมภาษณ์
 ละมัย ศรีคำแหง. 16 กรกฎาคม 2559. สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ. สัมภาษณ์
 วราภรณ์ ไชยชาติ. 2545. ปัจจัยการบริหารการจัดการที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาอย่าง
 ยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรทำนาหนองแปน ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัด
 วันทณีย์ ณ พัทลุง. 2551. โครงการฝึกอบรมสัมมนาและศึกษาดูงานของบุคลากรศูนย์วิจัย
 พัฒนา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นครศรีธรรมราช
- วินัย พิภูลขาว. 8 กรกฎาคม 2559. ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ. สัมภาษณ์
 สนธยา พลศรี. 2545. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ
- สุกัลยา เสียงเสนาะ. 5 กรกฎาคม 2559. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ. สัมภาษณ์
 สุนทร ศรีพรม. 18 กรกฎาคม 2559. สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ. สัมภาษณ์
 สมพันธ์ เตชะอิกและคณะ. 2540. การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านขอนแก่น.
 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านค่าย. 2557. รายงานการพัฒนาตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย
 จังหวัดระยอง
- หน่วย วงษ์ทิพรัตน์. 18 กรกฎาคม 2559. สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ. สัมภาษณ์
 อัจฉรา ลิ่นศิลา. 2552. มันเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : [http://www.doae.go.th]
 [2 กันยายน 2559].
- องค์การบริหารส่วนตำบลตาขัน. 2558. การเก็บเกี่ยวมันเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
 http://www.takhan.go.th [16ตุลาคม 2559].
- _____. 2558. การเตรียมดิน.เทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
 http://www.takhan.go.th [16ตุลาคม 2559].
- _____. 2558. การปลูกมันเทศ.เทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
 http://www.takhan.go.th [16ตุลาคม 2559].
- _____. 2556. กิจกรรมวันมันเทศตำบลตาขันเทศ. [ออนไลน์].
 เข้าถึงได้จาก : http://www.takhan.go.th [16ตุลาคม 2559].

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ก.

คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ประวัติความเป็นมาข้อมูลพื้นฐานและพัฒนาการของกลุ่ม องค์ความรู้ของกลุ่ม และปัจจัย
ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย
จังหวัดระยอง

แบบสัมภาษณ์

ปัญหาพิเศษ เรื่อง องค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน
อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

ชื่อ-นามสกุล.....อายุ.....

ระยะเวลาปลูก.....จำนวนพื้นที่ปลูก.....

ตอนที่ 1 เรื่อง ประวัติความเป็นมาข้อมูลพื้นฐานและพัฒนาการของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูก
มันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

1. พื้นที่ของตำบลตาขันมีความเป็นมาอย่างไร
2. ในอดีตมีการปลูกมันเทศมาบ้างหรือไม่
3. ในอดีตมีการรวมกลุ่มกันหรือไม่อย่างไร
4. เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอะไรเป็นหลัก

ตอนที่ 2 เรื่อง องค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย
จังหวัดระยอง

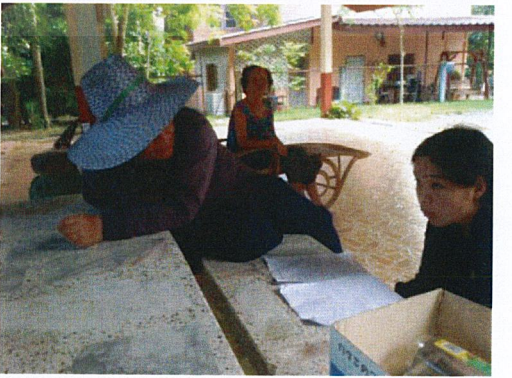
1. การปลูกมันเทศมีขั้นตอนอย่างไรบ้าง/ในพื้นที่นี้ปลูกมันเทศกี่พันธุ์และพันธุ์อะไรบ้าง/นำพันธุ์มาจากไหน
2. ในการปลูกมีเทคนิคหรือวิธีการเพิ่มผลผลิตหรือไม่อย่างไร
3. มีการส่งขายผลผลิตที่ไหน/มีตลาดรองรับที่แน่นอนหรือไม่อย่างไร
4. กลุ่มมีการบริหารจัดการกลุ่มอย่างไรจึงมีการรวมกลุ่มกันนานกว่า 40 ปี
5. ทางกลุ่มมีการจัดกิจกรรมหรือมีกิจกรรมใดในรอบปีหรือไม่อย่างไร

ตอนที่ 3 เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้าน
ค่าย จังหวัดระยอง

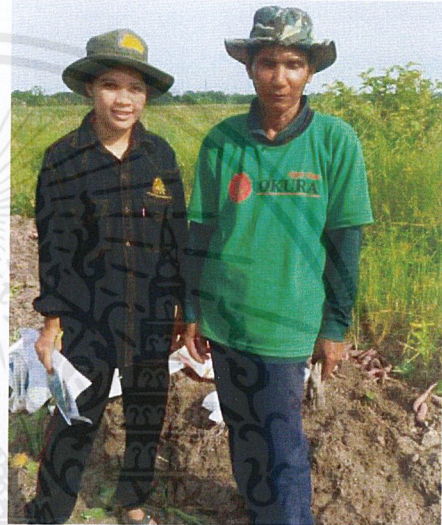
1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรมีอะไรบ้าง/บุคคล/สิ่งแวดล้อม/ตลาด/
เทคโนโลยีที่ใช้ทั้งการผลิตและการบริหารจัดการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้เพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น ไม่ควรเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต หากไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวรณพร วงศ์บุรุษ
วัน เดือน ปีเกิด	วันพุธที่ 19 เดือนมกราคม พ.ศ. 2537
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 94/2 หมู่ที่ 2 ตำบลชากบก อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง 21120
ประวัติการศึกษา	ประถมศึกษา โรงเรียนตรีวิทย์ศึกษา มัธยมศึกษา โรงเรียนระยองวิทยาคม ปริญญาตรี กำลังศึกษาที่สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง
ผลงานที่ผ่านมา	<ol style="list-style-type: none"> 1. รางวัลเหรียญเงิน การแข่งขันโครงการทางการเกษตร ภายใต้หัวข้อ “การปรับตัวของเกษตรกรภายใต้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ” ในงานประเพณี 4 จอบ ครั้งที่ 33 ประจำปี 2558 2. รางวัลเหรียญเงิน การแข่งขันโครงการทางการเกษตร ภายใต้หัวข้อ “แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรปลาในคลองประเวศบุรีรมย์ เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ” ในงานประเพณี 4 จอบ ครั้งที่ 34 ประจำปี 2559 3. รางวัล “ผู้สร้างชื่อเสียงให้กับภาควิชา ประจำปี 2559” TECHNISQUE AWARDS 2017 4. ได้เข้าร่วมเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยาย (Oral Presentation) เรื่อง องค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ในการประชุมวิชาการเกษตรพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ครั้งที่ 4 5. รางวัลยอดเยี่ยมการนำเสนอผลงานประเภท Oral Presentation ผลงานวิจัยเรื่อง องค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันเทศ ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ในการประชุมวิชาการเกษตรพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ครั้งที่ 4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้